

Tidskriften *Kommentar* om Chile före militärkuppen

Innehåll

Introduktion	1
CHILE: Den ständiga krisen	2
Analys av valresultatet i Chile	8
Klipp om Chiles nya regering	13
Chile: ”Bröd, jord och socialism”	15
CHILE: Övergång till socialism?	18
Chile: På väg mot socialism?	23
Mer om Chile	35

Introduktion

Tidskriften *Kommentar* var en av de få vänstertidskrifter som följde utvecklingen i Chile (och det övriga Latinamerika) kontinuerligt, vilket gör dem extra intressanta för den som vill veta hur vänstern såg på utvecklingen i Chile, den förda politiken och perspektiven framåt.

Tyvärr är inte artikelsamlingen komplett – undertecknad vet att det fattas 1 artikel från 1969 och 2 från 1970*, dessutom finns förmodligen fler artiklar från perioden slutet av 1972 till slutet av 1973. Artikelsamlingen kommer att kompletteras med dessa om de blir tillgängliga.

9/7 2015

Martin Fahlgren

* ”Fem frågor om Chiles kopparproduktion” *Kommentar* nr 9/1969”. Myteri bland Chiles officerare” i nr 1/1970 och ”Chile” av Claes Croner i nr 3/1970

CHILE: Den ständiga krisen

Av **Claes Croner** *

Ur *Kommentar* nr 9 1970

Denna artikel skisserar en bakgrund till den samhällskris som idag råder i Chile. Analysen tar fasta på de faktorer som bestämmer landets fortsatta underutveckling: den imperialistiska dominansen, den obalanserade ekonomiska tillväxten och den därmed förbundna allt ojämna inkomstfördelningen.

Chiles beroende av imperialismen, främst den nordamerikanska, speglas på alla nivåer av samhällsstrukturen. Här ska jag bara ta upp en delaspekt av den ekonomiska dominansen, den som rör de utländska investeringarna, främst i Chiles koppar.

Kopparn utgör än idag hörnstenen i Chiles förfallna ekonomibyggnad. Den ”röda metallen” svarar för 80 procent av exportintäkterna och en lika stor del av statens inkomster. Det är sant att knappt en femtedel av storgruvornas direkta export går till USA, mindre än både Västtysklands och Englands andelar, men det är ändå de nordamerikanska gruvbolagen som kontrollerar marknadsföringen. Vidare har USA själv världens största kända kopparreserver (80 milj ton mot drygt 50 i Chile), men inte heller detta innebär att dess behov av Chiles rikhaltiga och lättillgängliga koppar skulle ha minskat: mer än en femtedel av USAs konsumtion baseras idag på importerad koppar. Men dessa behov kan tillgodoses utan hundra procentigt ägande av råvarukällan. Och USA har ju också i andra fall visat sig berett att offra ett eller flera företags omedelbara intressen, i synnerhet inom de råvaruutvinnande grenarna, för att söka förbättra sitt skamfilade anseende och sin framtida ställning i Latinamerika.

Under 1800-talet var det i första hand det engelska kapitalet som invaderade Chile. ”Salpeterkungen” J North köpte upp de nitratgruvor som öppnats av chilener efter Stilla Havskriget (1876-82). På liknande sätt gick det till med kopparn som också börjat utvecklas i större skala av chilenskt kapital omkring 1850. Redan i början av 1900-talet grundades det amerikanska bolaget Braden Copper för att exploatera de rika fyndigheterna i El Teniente söder om Santiago i samarbete med bröderna Guggenheim, vilka vid samma tid också tog över Chuquicamata-gruvan i norra Chile för en struntsumma. Idag är det världens största öppna kopparbrott.

Ett halvsekel senare köpte chilenska staten tillbaka Teniente-gruvan från Braden (som då blivit dotterbolag till Kennecott) för 80 milj dollar i direkta kostnader. Avtalet om ”chilenisering” av Teniente-gruvan (miss) sköttes av 1970 års kristligdemokratiska presidentkandidat Radomir Tomic. Totalkostnaderna har uppskattats till 380 milj dollar, inklusive kostnaderna för krediter från fram för allt nordamerikanska Export-Import Bank.

På ännu gynnsammare villkor för imperialistbolagen köpte chilenska staten tillbaka 25 procent av folkets egendom som dittills helt handhåfts av de amerikanska Anaconda och Cerro-Corporation. ”Jätteormen Anaconda var dock ännu inte beredd att släppa in chilenska intressen i Chuquicamata-gruvan utan avtalet kom bara att gälla utvecklingen av den närliggande Exotica-gruvan, som för övrigt invigdes i juli 1970.

För en totalkostnad som har uppskattats till 1,2 miljarder dollar blev det statliga kopparbolaget Codelco ägare till 51 procent av två nya ”blandade” företag som skall fortsätta kopparutvinningen

* CC var verksam som nationalekonom i Latinamerika.

i Anacondas gruvor i Chuquicamata, El Salvador och Potrerillos. Enbart anläggningarna betalades med över en halv miljard dollar. Nuvärdet av dessa anläggningar, efter avskrivningar, har angetts till mindre än hälften av detta belopp.

Codelco förbinder sig enligt avtalet att förvärva resten av aktierna i Anaconda någon gång mellan 1972 och 1982. Enligt avtalet skall verkställande direktör och delar av direktionen utses ”på förslag av det rådgivande företaget”, dvs Anaconda. Som för sitt ”tekniska bistånd” får ett honorar på upp till 18 procent av försäljningen fram till 1972.

Den normala vinstbeskattningen rör sig om något över 50 procent för Anaconda, som säkert kommer att finna en utväg för att reducera denna, t ex genom snabbare avskrivningar. Stiger kopparriserna över ”normalnivån” (40 cent per skålpund) ökar dock den chilenska andelen av vinsterna progressivt.

Chiles steg mot en marxistisk regim har ruskat om en rad framstående amerikanska företag i det an-diska landet. Experter är ense om att om Chiles kongress utser dr Salvador Allende till president den 24 oktober är det troligt att staten försöker lägga vantarna på en del industri.

I blickfånget: en god bit över en miljard dollar i utländska investeringar. Den överlägset största delen tillhör USA-företag.

Dr Allendes främsta mål för nationaliseringar är koppargruvorna. Chiles regering äger redan stora delar av de amerikanska gruvföretagen Anaconda, Kennecott och Cerro Corporation. Dr Allende vill att Chile ska äga företagen helt och hållet.

Andra USA-företag vars intressen kan beröras av chilenska nationaliseringar:

- Bethlehem Steel. En järngruva värd 30 milj dollar.
- Boise Cascade. Ett dotterföretag väntar på betalning på omkring 80 milj dollar för ett redan nationaliserat kraftföretag.
- Dow Chemical. Har dels helt egna anläggningar, dels 25 milj dollar i ett tillsammans med staten ägt petrokemiskt företag.
- Du Pont. Tillverkar sprängämnen för de chilenska gruvorna.
- First National City Bank and Bank of America. De har mer än ett dussin chilenska avdelningar.
- Ford Motor och General Motors har just uppfört en sammansättningsfabrik. GM står i begrepp att bygga en ny fabrik.
- International Telephone & Telegraph har stora intressen i telefon- och telegrafbolag samt i hotell-och industribranscherna.
- RCA och General Electric har utrustningsfabriker.
- Standard Oil (New Jersey) driver ett försäljningsnät. Gulf, Mobil Oil och Texaco är också verksamma i Chile.
- General Cable, Phelps Dodge, IBM och flera amerikanska läkemedelsföretag har också chilenska avdelningar.

Ur *US News & World Report*, 28 sept 1970

Den gradvisa nationaliseringen äventyrar inte, lika litet som chileniseringen av koppargruvorna, imperialismens centrala intressen i Chiles koppar. Det har redan antytts att marknadsföringen av kopparn fortfarande ligger i händerna på de nordamerikanska bolagen eller deras representanter. Dessa kan därmed fortsätta att köpa billigt av sig själva på råvarumarknaden i New York för att sedan sälja dyrt till andra länder, inklusive Chile. De stora kopparbolagens utsugning av Chile och dess arbetare kan fortsätta.

För perioden 1914-64 har denna exploatering angetts till ca 5 miljarder dollar. Enbart vinsthemtagningen uppgick under senare år till ca 120 miljoner dollar per år. Av Anacondakoncernens redovisade vinster från hela världen kom föregående år över två tredjedelar — 90 milj dollar — från Chile. Av Anacondas totala investering 1966 till 1972 går knappt 20 procent — 160 milj dollar — till Chile.

Den nya imperialistiska kopparpolitiken ger förstås en mycket ofullständig bild av Chiles ekonomiska beroende. Visserligen gick så sent som på 1950-talet nästan hälften av de utländska investeringarna till de stora gruvbolagen, men under senare år har investeringarna inom industri, handel och finansväsendet ökat mycket snabbt.

Redan före 1930-talets ekonomiska kris hade nordamerikanska företag fått monopol över vattenförsörjning, telekommunikationer etc. Men det var först efter andra världskriget som de utländska direktinvesteringarna inom industri, handel och finans fått en central betydelse. Det skulle föra för långt att här ta upp de olika formerna av vad som har kallats Chiles nya beroende. För att bara antyda något om dess mest synliga effekter anges i följande tabell dels värdet av vissa typer av direkta utländska investeringar i Chile, dels de registrerade vinsthemtagningarna på sådana investeringar, i den mån de alls tas upp i bytesbalansen.

Som synes antyder t o m betalnings-balansstatistiken ett nettoutflöde från de utländska investeringarna på nästan 400 miljoner dollar under loppet av en 15-årsperiod. Denna form av imperialistisk utsugning tycks ha förvärrats under 1960-talet. Enligt Internationella Valutafondens statistik var de direkta utländska nettoinvesteringarna (jfr kol 1) i sin helhet negativa medan de totala löpande nettoutbetalningarna till det utländska kapitalet enligt chilenska Centralbanken successivt ökat från drygt 125 miljoner dollar 1965 till 185 1966, 213 1967, 222 1968 och 232 miljoner år 1969. Enbart dessa utbetalningar på löpande räkning uppgår till ca 20 procent av Chiles totala export av varor och tjänster.

Det är m a o Chile som finansierar USAs och andra metropolers utveckling, inte tvärtom.

Tabell 1.

Chile 1946-61. Privata utländska direktinvesteringar på lång sikt och motsvarande vinster (netto miljoner dollar)

1946-50	I	II
	Investeringar	Vinster
	41,5	238,7
1951-55	93,9	248,8
1956-60	208,3	253,5
1961	51,1	48,5
1946-61	394,8	789,5

Kalkyler på grundval av FN:s Latinamerikakommission, ECLA, External Financing in Latin America, Annex II. Märk att kolumn I inte mäter det direkta utländska kapitalinflödet då det också inkluderar t ex reinvesterade vinster av utländska företag.

Obalanserad utveckling

Trotskij talade om hur ”lagen om den ojämna utvecklingen framträder i all sin kraft i de ’efterblivna’ länderna”, och hur denna lag leder till vad han ”i brist på bättre namn kallar lagen om kombinerad utveckling”. Dessa ”lagar” beskriver mycket av Chiles ekonomiska struktur och dynamik. Inte så att det är fråga om en ekonomisk utveckling som vi i dag förstår det ordet. Det

rör sig snarare om en, under den internationella kapitalismens arbetsfördelning, snedvriden resursfördelning som i sin tur leder till en ojämn, obalanserad ekonomisk tillväxt.

Kombinationen av utvecklingsfaser ur den klassiska ekonomiska utvecklingshistorien i en och samma samhällsbildning betyder nu inte att vi i det vaxkabinett som kallas Chile återfinner idel välbekanta historiska figurer. Så har t ex de förkapitalistiska former som ännu karaktäriserar delar av Chiles lantbruk mycket litet att göra med den slags feodalism som rådde i medeltidens Europa. Och det industrikapital som dominerar i de ”moderna” delarna av landets ekonomi — och därmed över hela samhällsbildningen — uppvisar många drag av för tidigt påkommen senilitet. Monopol och utländsk dominans gör landets indubourgeoisie oförmögen att leda en snabb industriell utveckling som kunde äga rum i den klassiska kapitalismens konkurrensfas i Europa. Det ”privilegium som gör det möjligt för ett underutvecklat land att hoppa över historiska stadier” (Trotskij) kan bara till fullo utnyttjas av landets stora massor genom en socialistisk revolution.

Sammankopplingen av dessa olika produktionssätt sker genom en osynlig rad av länkar som säkrar den interna utsugningen i dess olika led. En viktig sådan länk är den inhemska kompradorbourgeoisin* som med sitt i Chile särdeles välflätade nät av mellanhänder omöjliggör varje försök att analysera ett produktionssätt isolerat från ett annat. Chile är ingen ”dualistisk” ekonomi dominerad av feodala jordägare. Det är en sammansatt, men i huvudsak kapitalistisk samhällsbildning dominerad av ett under imperialismen monopoliserat industrikapital.

Följande tabell, hämtad från en nyutkommen FN-publikation får här tjäna som illustration till en aspekt av den obalans i rum och tid som kännetecknar landets ekonomiska tillväxt.

Tabell 2.

Chile: Genomsnittlig årlig tillväxt av nationalprodukten per ekonomisk sektor under 1960-talet i procent.

	1960-65	1965-68	1969
Jordbruk	3,2	5,8	—3,4
Gruvdrift	5,0	3,4	3,6
Tillverkningsindustri	7,3	4,5	3,5
Byggnadsverksamhet	7,1	—3,0	6,0
El, gas och vatten	8,1	6,8	4,5
Transport och kommunikationer	13,9	2,2	5,0
Övriga tjänster	3,4	4,1	3,4
Nationalprodukt i fasta priser	5,0	4,0	3,0

Källa: CEPAL (ECLA), Estudio Economico de America Latina 1969, tabell 11-68. Diskussionen i det följande baseras också på 1968 års ECLA-rapport och chilenska nationalräkenskaper. Siffrorna för 1969 är preliminära uppskattningar.)

Sådana här siffror döljer nu lika mycket som de avslöjar. De säger t ex ingenting om produktionsresultatets fördelning mellan Chile och utlandet och mellan klasserna inom landet. De chilenska nationalräkenskaperna är därtill av erkänt låg kvalitet och skillnader på 1 eller 2 procent är knappast betydelsefulla. Men i det här fallet är variationsbredden under en period mellan det högsta och lägsta värdet upp till 10 procent. Den snabbaste tillväxten gäller infrastrukturen medan den lägsta drabbar jordbruket i två av de tre perioderna i tabell 2.

* Med komprador-bourgeoisie menas den del av den nationella borgarklassen som är imperialismens direkt allierade på handelns område.

Produktionsfallet i jordbruket har delvis ”naturliga” orsaker. Det började redan 1968 när 100 000-tals kreatur svalt ihjäl i den svåra torkan. Den bidrog också till bristen på jordbruksprodukter följande år, och ledde till energiförsörjningsproblem i gruvdrift och industri. Denna begränsning i det redan tidigare begränsade utbudet av jordbruksprodukter förklarar väl till en del varför takten på inflationen ökat under de senaste åren.

Tillväxtens ojämnheter visar sig också i industrin, där särskilt fabriksindustrins skröplighet blivit allt tydligare. 1969 innebar dock en viss återhämtning efter de dåliga åren 1967 och 1968.

Resultatet av allt detta är en minskning i den s k ”national”-produktens tillväxttakt, vilket översatt till *per capita* av befolkningen inneburit stagnation eller, under de senaste tre åren, rentav en absolut minskning.

Men ojämnheten karakteriserar inte bara den chilenska tillväxten i tid och rum utan också den grundstruktur som bl a tar sig uttryck i produktivkrafternas olika utvecklingsgrad i de skilda sektorerna. Det är bekant att gruvdriften i ett land som Chile är mer produktiv än tillverkningsindustrin och att industrin är mer produktiv än jordbruket. Det kan också nämnas att arbetsproduktiviteten i den ”moderna” sektorn i Chiles ekonomi för 1960 uppgetts till mer än två och en halv gånger så hög som den totala genomsnittliga produktiviteten (dvs produktion per anställd och timme), vilken i sin tur skulle vara mer än fem gånger så hög som den aktuella produktivkraften i den traditionella sektorn.

Denna olikhet i produktivkrafternas utveckling är än mer betydelsefull inom de enskilda ekonomiska grenarna. Inom tillverkningsindustrin uppvisar fabriksindustrin nästan sju gånger så hög produktivitet som hantverket. Inom gruvdriften påstås storgruvdrift ha tolv gånger så hög produktivitet som de medelstora gruvorna. Och de delar av jordbruket, t ex vinodlingarna i centraldelen och boskapsskötseln i södra Chile, där det moderna industrikapitalet rör sig fritt, har säkert en reell arbetsproduktivitet som är tjugo gånger så hög som araucanindianernas självhushåll. Dessa för kapitalismen karakteristiska motsättningar förstärks mångdubbelt i ett beroende och underutvecklat land som Chile.

Det skulle föra för långt att här närmare ta upp statssektorns ökade betydelse i den chilenska ekonomin och den demokratiska regeringens ambitiösa försök till kapitalistisk modernisering med kooperativa och korporativa inslag. Jordreformen och kopparavtalen har redan nämnts. Utvecklingsbolaget CORFO har planerat och finansierat ett avsevärt antal industriprojekt, till stor del inriktade på den övre medelklassens nya konsumtionsbehov.

Inom den sociala och ekonomiska infrastrukturen, slutligen, har man gjort ansenliga men fruktlösa försök att ”bygga bort” den enorma bristen på bostäder, sjukhus, skolor och vägar, med låg omedelbar ekonomisk avkastning, vilket väl till en del förklarar den långsamma ekonomiska tillväxten men desto snabbare inflation under senare år.

Chiles ekonomiska beroende

De särdrag i Chiles ekonomiska ”utveckling” som just behandlats, det ekonomiska beroendet av imperialismen och den därmed förbundna ojämna tillväxten kan i sin tur bidra till förståelsen av den stora arbetslöshet och allt skevare inkomstfördelning som råder i landet. Den nordamerikanska dominansen medför ju inte bara en kontinuerlig avtappning av resurser och därmed ”kapitalbrist” utan också en allt högre organisk sammansättning på det kapital som investeras i gruvdrift och, i allt högre grad, i tillverkningsindustrin och delar av servicesektorn av nordamerikanska och multinationella företag. Härvid slås också gamla företag med lägre tekniknivå och produktivitet ut ur marknaden. Dessa processer begränsar efterfrågan på ny arbetskraft och

gör en del av de förut anställda arbetarna överflödiga.

(Med kapitalets organiska eller tekniska sammansättning förstås i marxistisk mening förhållandet mellan konstant och variabelt kapital, dvs mellan olika produktionsmedel: råvaror, hjälpvaror, redskap, byggnader, maskiner etc; och levande arbetskraft. Se Marx: Kapitalet Del I, kap 6; Del II, kap 29 (Berlin 1966). Borgerliga ekonomer talar i stället om produktionens kapitalintensitet eller tekniknivå.)

Den industriella reservarmé som så rekryteras är i och för sig av betydande mått. Men den får gigantiska proportioner genom den mekanik som styr utbudet av arbetskraft. Den moderna industrikapitalismens utbredning i det chilenska jordbruket medför en hög mekanisering och därmed utstötning av lantarbetare. Häremot står det traditionella latifundiet å ena sidan, och de fattiga småbruken ("minifundiet") å den andra. De traditionella storgodsens enkla reproduktion och dåliga jordutnyttjande begränsar efterfrågan på arbetskraft och andra produktionsfaktorer. Och i minifundiet är den knappa jordlotten helt otillräcklig för att ge arbete och försörjning åt en hel familj. Det blir två ytterligare källor för den chilenska landsbygdens "relativa överbefolkning" vilken oftast måste emigrera till städerna, där de tvingas in i de arbetslösas led. Så bildas en reservarmé som vida överträder gränserna för det klassiska begreppet, ett sub-proletariat vars stora massa inte kan hoppas på att få arbete med annat än svältlön så länge den beroende kapitalismen lever kvar i Chile.

Dessa trasproletärer befolkar sedan ett par decennier de "poblaciones callampas" (svampstäder), som omger de stora städerna. Många av dem är helt arbetslösa, andra är sysselsatta som lönarbetare i lågproduktiva arbeten eller som "egna företagare".

Den totala arbetslösheten uppgick i april 1969 till nära sju procent i Santiago, till elva procent i Concepción-Talcahuano och till över femton procent i gruvstäderna Lota och Coronel.

Denna reservarmés olika former och funktioner i den chilenska samhällsbildningen liksom i Latinamerika i allmänhet, är ännu inte klarlagda och utgör ett av den marxistiska socialforskningens viktigaste uppgifter idag. Det råder dock ingen tvekan om att den objektivt sett utgör ett hinder för en effektiv fackföreningsrörelse i traditionell mening. Den chilenska arbetarrörelsen är dock splittrad och har bara en halv miljon anslutna, omkring femtio procent av hela den arbetande befolkningen. "Orealistiska" krav på löner utöver svältgränsen från den okvalificerade delen av den "aktiva arbetarmén" hålls effektivt tillbaka. På så sätt förstärks den beroende kapitalismens utsugningsmekanismer ytterligare och omöjliggör varje försök till radikal inkomstomfördelning inom det borgerliga systemet.

Löneandelen (arbetar- och tjänstemannalöner inklusive socialbidrag) i den chilenska nationalinkomsten har enligt chilenska nationalräkenskaperna hållit sig stabil kring 50-51 procent under de senaste åren (1964-68). Under Jorge Alessandris presidentperiod 1958-64 föll löneandelen till under 47 procent. Samtidigt har dock servicesektorn, vars löneandel är mycket högre än genomsnittet, ökat sin andel av nationalinkomsten.

Enligt en studie över familjeinkomster år 1968, av chilenska statistikbyrån, utbetalades inte ens den officiella minimilönen till minst en tredjedel av alla familjer (47 procent på landet). Igenomsnitt 60 procent av familjerna tjänade knappt 400 escudos (ca 150 kronor) i månaden per hushåll.

Minimilönerna, vilka alltså inte respekteras, har därtill fallit med inflationen. Däremot tycks de genomsnittliga reallönerna ha ökat något mellan 1964 och 1969. I förra årets löneavtal var det dock bara polis och militär som fick en lönehöjning som översteg den nära trettioprocentiga inflationen. Och de fick ta till hotet om statskupp för att få igenom sina krav.

Permanent kris

Chile lever i en permanent, strukturell kris som är typisk för en beroende och underutvecklad ekonomi. I första hand är det de konstgjort höga kopparriserna som hindrat krisen från att utvecklas de senaste åren (se tabell 2). De höga kopparriserna beror främst på nordamerikanska köp för kriget i Sydostasien, som hittills kunnat väga upp de negativa effekterna för Chiles del av den aktuella lågkonjunkturen i USA.

Chiles kris bär inom sig fröet till en revolutionär situation. Men för att ett revolutionärt medvetande skall kunna utvecklas bland de förtryckta klasserna krävs bl a att den ekonomiska strukturkrisen kombineras med en akut social och ekonomisk krissituation. Åtminstone när det gäller den ekonomiska konjunkturen, tycks när detta skrives (i juli 1970), ett sådant sammanträffande inte vara aktuellt.

Analys av valresultatet i Chile

av MIR

Ur *Kommentar* nr 11-12 1970

Den revolutionära vänsterrörelsen (MIR) i Chile gör här en analys av höstens presidentval i landet som förde Salvador Allende till presidentposten.*

Den chilenska vänsterns majoritet i de senaste valen har rest en serie konkreta frågor inom den revolutionära rörelsen. Några av dessa är: Vilken betydelse har Folkfrontens valseger? Har den väpnade kampens strategi misslyckats i Chile? Bör vi överge vår nuvarande organisation av politisk-militär typ? Är valsegern enbart Folkfrontens ensak och inget som rör den revolutionära vänstern?

Vi vill på intet sätt försvåra Folkfrontens regeringsövertagande, men på samma gång anser vi det legitimt och nödvändigt att uttrycka vår mening. Vi tror det skulle vara nyttigt att öppna diskussionen på ett högt och kamratligt plan, överlägsenhet och verbal aggression ger endast ammunition åt fienden. För att spara Folkfronten tid, och högern och de kristliga demokraternas överdrivna bekymmer låter vi det också från och med nu vara fastställt att det vi tar upp inte är representativt för tankegångar inom hela Folkfronten, att de vi vänder oss till är folket, och att vi varken är "administratörer" eller "lärare" för hela vänstern.

Imperialismen och den latinamerikanska bourgeoisie

Utan att göra det uttömmande skulle vi vilja svara på en fråga som idag ställs inom den latinamerikanska vänstern. Är i dagens läge en allians — med syfte att utveckla en anti-imperialistisk politik — mellan betydande delar av den nationella bourgeoisie och vänstern möjlig?

Det härskande skiktet i Latinamerika utgörs av ett socialt och politiskt komplex som omfattar den härskande klassen i USA likaväl som vår inhemska bourgeoisie. Ekonomiskt, militärt och politiskt är de intimt lierade. Mellan imperialismen och den inhemska bourgeoisie existerar smärre motsättningar, motsättningar som rör kampen om en större del av den produkt som utsugningen av Latinamerika ger. Men över dessa motsättningar segrar alltid det gemensamma intresset att bibehålla det system av utsugning och beroende, på vilket de bygger sin makt och rikedom. Motsättningarna växer var gång som någondera partens del av rovet minskas märkbart och massorna befinner sig på reträtt eller är orörliga; alltså när dessa inte hotar systemets bestånd.

* Översättning från spanska och redigering: Åke Smedberg

Under de senaste åren har den latinamerikanska bourgeoisie försökt ta upp kampen med imperialismen om en större del av det överskott varje land producerar, vilket fört till den så kallade "vågen av nationalism" i Latinamerika. Denna utveckling har skett i skilda länder, i överensstämmelse med det stadium som massrörelsen befinner sig på och i mån av det amerikanska intresset att omplacera sina investeringar från den råvaruutvinnande sektorn till andra ekonomiska sektorer.

I Chile har, åtminstone under de tre senaste åren, skett en ständigt stegrad mobilisering av massorna, och Allendes majoritet i valen är just ett uttryck för arbetarklassens strävanden efter att överta makten. Valsegern är för massorna ett steg framåt i försvar för sina rättigheter, något som objektivt kommer att hota de härskande klassernas intressen och vilket dessa även är väl medvetna om. Förutom det taktiskt-politiska spelet kommer den chilenska bourgeoisie att söka stärka sina band med imperialismen för att bilda gemensam front mot Folkfronten och den som den representerar. Man kan alltså inte vänta sig en allians mellan betydande delar av bourgeoisie och Folkfronten, i syfte att utveckla en anti-imperialistisk politik.

Imperialismen och de reformistiska regeringarna i Latinamerika

Från andra världskriget har det internationella läget bestämts av den koloniala revolutionen och imperialismens repressiva bekämpning av denna. Den nordamerikanska politiken mot vänsterreformistiska regimer har varit att öppet bekämpa dessa. Om man som exempel tar kriget i Sydostasien har imperialismens aggressivitet klart stegrats. I Latinamerika har imperialismen, sedan interventionen i Santo Domingo 1965, använt sig av "knölpåkspolitiken" även gentemot regimer av småborgerlig "demokratisk" karaktär.

Trots detta har imperialismen ibland sett sig tvingad att acceptera reformistiska regimer, när man på kortare sikt inte kunnat ingripa, eftersom man varit bunden av uppgörelser av större vikt. Även om Förenta Staterna alltså ibland tvingas att tillåta temporära och lokala avvikelser inom sitt imperium, förefaller detta inte vara det mest troliga alternativet i fallet Chile av i dag, åtminstone inte på längre sikt. Detta hindrar inte att på kortare sikt en vänsterreformistisk regim skulle kunna accepteras; imperialismens "engagemang" i Sydostasien, den interna oppositionen i USA, etc, kan verka hämmande på USAs politiska agerande på kortare sikt.

Något helt annat är att förväxla dessa av konjunkturer betingade begränsningar med en strategisk tolerans gentemot vänsterreformisterna i Latinamerika. Att göra detta är också att förneka ett historiskt faktum; antingen ges försäkringar till det amerikanska kapitalet om möjligheter till omplacering av dess investeringar från en sektor av ekonomin till en annan, eller också hotas de amerikanska intressena, och på kortare sikt utvecklas en interventionspolitik. Detta behöver inte betyda en direkt intervention, denna kan ta formen av ett argentinskt ingripande eller ett underblåsande av de latent motståndningarna mellan de härskande klasserna och arbetarklassen i Chile.

Orsakerna till Folkfrontens valseger

Tack vare mobiliseringen av de chilenska massorna uppnådde vi något ytterst svåråtkomligt: Folkfrontens majoritet i valen. Den stegrade sociala mobiliseringen under de senaste tre åren hade lett till en skärpning av klasskampen i Chile. Detta fenomen bidrog till en politisk splittring inom de härskande klasserna, som gick till val med två kandidater. Endast detta kan förklara att vänstern, som i valen 1964 uppnådde 38 procent av rösterna, 1970 triumferade med endast 36 procent.

Klasskampens skärpning gav också upphov till sprickor inom de väpnade styrkorna och medverkade till en tillfällig upplösning av deras enhetlighet, något som hindrade de härskande

klasserna från att använda dessa för att tillförsäkra sig makten före eller omedelbart efter valen.

Folkfrontens valseger är även ett uttryck för den mognad massorna uppnått under den senaste perioden. I dag strävar stora delar av massorna efter socialismen som system och deras mognad har gjort det möjligt för dem att motstå den kapitalistiska propagandans alienerande effekt.

Den historiska betydelsen av Folkfrontens valseger

Vänsterns majoritet i presidentvalen öppnar porten till en ny historisk period. Stora och nya delar av folket har slutit upp i kampen för socialismen och valtriumfen innebär för dessa en känsla av seger och ”rättighet att regera”. På samma gång som vi är övertygade om att de härskande klasserna inte frivilligt kommer att avstå från sina privilegier, har valsegern gett legitimitet och masskaraktär åt den konfrontation som kommer att föregå arbetarklassens maktövertagande.

Vi betraktar vänsterns triumf i valen som ett väldigt steg framåt i folkets kamp för att överta makten, något som också objektivt gynnar utvecklingen av en revolutionär väg i Chile, och därmed den revolutionära vänstern.

Räckvidden av Folkfrontens valseger

Genom sin valseger fastställde Folkfronten teoretiskt vänsterns rätt till innehav av regeringsmakten. På grundval av den uppnådda majoriteten strävar Folkfronten efter att bilda regering. I enlighet med de rådande förhållandena i Chile skulle detta innebära att posterna som president, ministrar etc, besattes av medlemmar ur Folkfronten.

Så länge statsapparaten med dess byråkratiskt-militära struktur bibehålls intakt kan man inte nå längre; denna kommer att fortsätta att vara ett våldsinstrument för den härskande klassen. Om fronten från en ”vänsterregim” kan gå vidare till mer avancerade faser av den socialistiska uppbyggnaden, beror på om man verkligen krossar den kapitalistiska staten, på massornas aktiva deltagande i den revolutionära processen, den revolutionära sammansättningen hos de styrkor som leder denna process och på de åtgärder som vidtas i kampen mot imperialismen och gentemot finans-, industri- och agrarkapitalet. Om det sagda verkligen säkrar processens revolutionära inriktning, innebär det också med säkerhet en väpnad sammanstötning med de härskande klasserna.

Folkfrontens program

Det gäller nu att fastställa om Folkfrontens program passivt kan absorberas av det kapitalistiska systemet. Vi gör det med utgångspunkt från dess officiella formulering och precisioner gjorda av Salvador Allende. Vår egen utgångspunkt är nödvändigheten av att krossa den kapitalistiska staten och det program vi själva företräder är i sina grunddrag anti-imperialistiskt och anti-kapitalistiskt!

Vi anser att de åtgärder som föreslås i Folkfrontens program inte är av den arten att de passivt kan absorberas av det kapitalistiska systemet.

Jordbrukssektorn: Vi ser det som möjligt att sektorer av den industriella bourgeoisie ställer sig positiva till åtgärder som ger upphov till en större industrialisering av jordbruksproduktionen, vilket å ena sidan skulle tillåta en sänkning av lönekostnaderna inom industrin, och å den andra höja landsbygdsbefolkningens levnadsstandard och på så sätt införliva denna i marknaden för industriprodukter. Men de kommer inte att utan en god kompensation tillåta att större delen av storjordbruken och företagen inom denna sektor exproprieras, eftersom företagen här till stor del är desamma, eller tillhör samma familjer, som industri- och finanskapitalisterna.

Koppernationaliseringen: Som en följd av efterfrågan på koppar och dess höga pris på världsmarknaden har enorma kopparfyndigheter börjat bearbetas i den övriga världen. Detta tillsammans med tendensen för det nordamerikanska kapitalet i Latinamerika att omplaceras från de traditionella investeringssektorerna (i Chile till huvuddelen de extraktiva, d v s de råvaruutvinnande), till manufakturindustrin, samt finans- och handelssektorn, gör att den relativa betydelsen av nordamerikanska investeringarna inom kopparnäringen i Chile minskar. Samtidigt är de nordamerikanska investeringarna inte intresserade av att förlora de vinster som kopparn på kort sikt ger dem, så länge prisnivån fortsätter att ligga lika högt som för närvarande. Om de därför tillförsäkras en ”skälig” kompensation, en ”godtagbar” tidsfrist, och om möjligheterna till omplacering av investeringarna till andra områden av ekonomin hålls öppna, kan man inte förkasta möjligheten av att de nordamerikanska kapitalintressenterna skulle kunna gå med på denna form av ”nationalisering”.

Monopolindustrin: Här är förhållandena helt andra. Inom denna sektor finns den chilenska bourgeoisieens fundamentala intressen. Det är också till denna sektor som de nordamerikanska investeringarna omdirigeras och här som bourgeoisie söker säkra sin utveckling, allierad med det nordamerikanska kapitalet. Att en nationalisering av denna sektor — vilken form den än tar och hur hög än kompensationen blir — passivt skulle accepteras av de härskande klasserna och det utländska kapitalet förefaller mer otroligt, eftersom detta skulle ifrågasätta basen för den kapitalistiska ekonomin och det imperialistiska systemets herravälde.

Bankerna: Även dessa ägs av imperialismens och bourgeoisieens mäktigaste sektorer. De utgör den högsta graden av dessas utveckling; makten över kreditgivningen är en funktion, som de inte godvilligt kommer att uppge. Även om det skulle passa småbourgeoisien att staten rationellt skötte kreditgivningen, innebär nationaliseringen av bankerna att stöta sig med mäktiga kapitalintressen och vi tror inte heller att detta kommer att ske utan motstånd från dem som ser basen för sin makt och rikedom hotad.

Som det är formulerat tror vi sammanfattningsvis att Folkfrontens program angriper vitala punkter i det kapitalistiska systemet, som de utländska företagen, finanskapitalet, storindustrins monopolsekter och storgodssystemet.

Den väpnade kampens strategi

Vi har alltid hävdad att arbetarklassens maktövertagande endast kan ske genom väpnad kamp. Vi vet att det är nödvändigt att krossa den kapitalistiska staten. De härskande klasserna kommer, som historien visat, inte att tveka att använda våld för att försvara sin maktställning. Det innebär inte att vi förkastar möjligheten av att något land kan övergå till socialismen ”såsom när en frukt mognar”, t ex när det världskapitalistiska systemet ligger i sina dödsryckningar och socialismen redan dominerar på planeten. Så är inte fallet nu. Trots nederlaget i Vietnam och den koloniala revolutionens framgångar är imperialismen ännu oerhört mäktig, liksom den inhemska bourgeoisie i Latinamerika. Ingen av dessa förutsättningar har i grunden förändrats genom Folkfrontens valseger, konfrontationen har bara uppskjutits. När den kommer, kommer den att ta en masskaraktär som gör den väpnade kampens strategi än mer nödvändig.

Även om Folkfrontens seger kan innebära förändringar i kampens form och taktik kommer de direkta aktionerna, massmobiliseringen genom revolutionära metoder, gatustriderna etc, inte att förlora sin giltighet så länge det kapitalistiska systemet är det förhärskande, så länge utsugningen och misären i Chile fortsätter. För ögonblicket bör alla uppgifter på detta plan inrikta sig på att säkra vänsterns valseger och bekämpa ultrahöger-organisationerna. Senare blir uppgiften att införa massorna genomdriva och pådriva genomförandet av Folkfrontens program.

Var vår politik inför valet felaktig?

I maj hävdade vi att den senaste periodens viktigaste politiska händelse var den ökade sociala mobiliseringen, att valen endast formellt och delvis skulle bli ett uttryck för denna process, och då på det konstitutionella planet, och att vår politik i valet skulle bli att med revolutionära medel stödja och utveckla denna massmobilisering. Så gjorde vi också.

I maj fastställde vi också de meningsskiljaktigheter som fanns mellan vårt och Folkfrontens program. Vår kritik var riktad mot dess karaktär av enbart valprogram, och att det inom fronten fanns politiska grupperingar som enligt vår mening i hög grad representerade bourgeoisens intressen.

Trots detta erkände vi i handling Allende som arbetarklassens representant i valen, och uppmanade inte massorna att avstå från att stödja honom. Vi ställde vår militära apparat till förfogande för försvaret av en eventuell triumf för vänstern. Vi tror fortfarande att detta var en riktig politik.

Den aktuella situationen och utsikterna

Folkfrontens politiskt oenhetliga sammansättning och avsaknaden av militär styrka gör dess uppgift mycket komplicerad, något som de härskande klasserna genom de kristliga demokraterna utnyttjar för påtryckningar. Trots den nye presidentens kategoriska bekräftande av Folkfrontens program även efter valen kommer trycket från dessa och från monopolkapitalet att bli svårt att motstå, om man accepterar det legitima i kristliga demokraternas krav på ”garantier”, (något som redogjorts i delar av Folkfrontens press), och så länge man inte effektivt informerar och mobiliserar folket för att ta upp kampen mot imperialismen och dess allierade.

Vår politik

För oss har arbetarklassen redan erövat rätten att av de utländska företagen, bankerna, industrierna och fonderna göra hela folkets egendom. Folket har redan valt Salvador Allende till president och detta är inte till något pris förhandlingsbart. Huvuduppgiften för ögonblicket är att försvara valsegern mot imperialismens och bourgeoisens manövrer. Vi kommer att visa på de faror folket löper på vägen mot maktövertagandet och försöka förbereda det för den sammanstötning denna väg oundvikligen kommer att innebära, stödja de revolutionära sektorerna inom Folkfronten och försöka förflytta beslutscentrat från regeringspalatset och kongresskorridorerna till massorna.

Vi kommer att behålla vår politiskt-militära struktur så länge det kapitalistiska systemet är det förhärskande i Chile, och så länge makten inte effektivt erövrats av arbetarklassen. Försvaret av dess intressen är det enda som berättigar vår existens.

MIR

Nationella sekretariatet

okt 1970

Klipp om Chiles nya regering

Ur *Kommentar* nr 11-12 1970

Vart går Allende?

Förutom det tryck från befolkningen som kommer att utövas av dem som röstade för Allende (36 %) och av en hel del bland dem som röstade på det moderata Kristliga demokratiska partiet (PDC) så finns en del positiva tecken på radikaliserings. Ta Allendes ministär till exempel.

*

Inrikesministern, José Toha Gonzalez, har givit ut den marxistiska tidningen *Ultima Hora*, som är nära förbunden med Allendes Socialistparti (PS) och den mest radikala dagstidningen i Chile. Clodomiro Almeyda Medina, utrikesministern, representerar den radikala falangen av PS och är en varm anhängare av både den kinesiska och den kubanska revolutionen. Jaques Chonchol Chait, jordbruksminister, stödde president Frei i valet 1964, men bröt snart med Frei på grund av att det inte gjordes några framsteg med jordbruksreformen och hjälpte till att skapa Popular Action Unity Movement (MAPU) tillsammans med andra missnöjda PDC-ledare och ungdomar.

Pedro Vuskovic Bravo, ekonomiminister, var tidigare chef för den ekonomiska institutionen vid Chiles universitet och kallar sig oberoende marxist.

*

Det ekonomiska programmet är reformistiskt, och gör inga försök att ge sig på de grundläggande problemen med ekonomiskt och politiskt beroende och övergången till socialism. Det uppmanar till nationalisering av utländska monopolföretag, och Chile-ägda basindustrier och banker. Expropriationen med kompensation (antagligen i statsobligationer) kommer att drabba 2 procent av chilensarna och lämna kvar en privat sektor som också kommer att fungera inom den allmänna ekonomiska planen, där regeringen får i nflytande genom att kontrollera kreditgivningen. Regeringen kommer att välkomna utländska investeringar som gynnar Chiles ekonomi.

Chiles kommunistiska parti (PC), som politiskt är mer konservativt än Allendes PS, kan bli en faktor som hindrar radikaliserings och samarbete med MIR. Allende har avvisat tanken att ingå en allians med MIR. Sedan 13 av MIRs medlemmar arresterats för att ha demonstrerat på Santiagos huvudgata ockuperade MIR Chiles universitet. Folkfronten kungjorde att den inte hade någon anknytning till MIR och fördömde ockupationen.

Möjligheten av en militärkupp understödd av USA kan inte förbises.

Större delen av officerskåren har utbildats i USA. Om inte folket tar kontroll över armén kommer den att utgöra ett ständigt hot. Folkfronten har anklagat CIA för general Schneiders död. Nordamerikanska företag har investerat 965 miljoner dollar i Chile. Den amerikanska ambassaden säger att en "kommunistisk" regering nu är oundviklig. Vita hus-rådgivaren Henry Kissinger har varnat för att Allendes seger hotar att sprida "kommunismen" till Argentina, Bolivia och Peru.

Guardian 7 nov 1970

Politiska rättegångar läggs ner

President Allendes nya socialistiska regering tillkännagav den 11 november att man lagt ner alla politiska rättegångar mot medlemmar av MIR, medan rättegångar rörande ”vanliga brott” — som bankrån och ”terroraktioner” — skulle fortsätta. Inrikesminister José Toha sade att denna åtgärd vidtagits för att skapa ett klimat av samförstånd mellan regeringen och alla välsinnade sektorer.

MIR är den viktigaste kraften inom Chiles revolutionära vänster. Allende har sagt ifrån vid en presskonferens att han inte sympatiserar med MIRs taktik och ideologi. Många MIR-medlemmar, bland dem en nära släkting till Allende, har tvingats under jorden av den politiska förföljelsen. Liksom Tupamaros i Uruguay har MIR gjort rån mot banker och varuhus, vilket organisationen betraktar som politiska handlingar (inte vanliga brott), för att få tag på de pengar man behöver.

...

En annan viktig åtgärd som kungjordes av Toha var att ”Grupo Movil”, den hatade kravallpolisen, upplöstes. Han förklarade att den inte längre behövdes, eftersom regeringen skulle undvika sammanstötningar mellan medborgarna.

Guardian 21 nov 1970

Nixons språkrör om Allende

Det är ingen tvekan om saken: Chile håller på att bli kommunistiskt. Några få veckor under president Allende är tillräckligt för att visa vart vinden blåser. Chile håller på att bli det andra kommuniststyrda landet på västra halvklotet.

För att undvika en massa hårklyverier: Allende har själv tillstått att han är marxist, även om han inte är medlem av något kommunistparti. Det är precis som med Fidel Castro när han officiellt gjorde Kuba rött efter att ha gjort sig av med sina meningsmotståndare och socialiserat det.

...

En massiv propagandakampanj har satts i gång för att lära alla chileaner att USA är fienden och kommunismen en vän. Kuba är nu en nära allierad till Chile.

...

Vad kan man vänta sig i Chile nu? Flera nationaliseringar. Sedan kanske jugoslavisk kommunism, med vissa friheter. Sedan kan det bli Moskvakommunism.

US News & World Report 30 nov 1970

Chile: ”Bröd, jord och socialism”

Av **Eva och Lennart Melin** *

Ur *Kommentar* nr 7 1971

Folkfrontens regering i Chile försöker lösa ett jordreformprogram som inget land i Sydamerika har kommit till rätta med. Den revolutionära rörelsen MIR har stor del i detta arbete; MIRs medlemmar har bl a på olika sätt försökt aktivera jordproletariatet.

Här beskrivs situationen för en del av detta proletariat, de 500 000 Mapuche-indianerna i landet, men deras förhållanden gäller i hög grad för de allra flesta lantarbetare och småbönder i Chile.

”Bröd, jord och socialism”. Så lyder MIRs valspråk. MIR betyder Movimiento de la Izquierda Revolucionaria och är den revolutionära rörelse som haft en mycket aktiv del i jordockupationerna i södra Chile. MIRs medlemmar har på olika sätt försökt aktivera jordproletariatet och dra med såväl vita som indianska lantarbetare och småbönder i den revolutionära processen. Det är speciellt i provinsen Cautín, som ligger 70 mil söder om Santiago, som jordockupationerna ägt rum. Där bor majoriteten av Chiles 500 000 Mapucheindianer, som utgör cirka fem procent av landets totala befolkning.

Det chilenska jordproletariatets försörjningssituation har länge varit svår. Exempelvis har en Mapuchefamilj endast ett till tre hektar jord. Jordreformsinstitutet CORA har uppskattat att varje familj behöver åtminstone åtta hektar för en dräglig försörjning. Med nuvarande jordareal är det självklart att Chiles småbrukare bara kan producera för den egna, oftast mycket knappa konsumtionen. I de få fall de säljer något av sin jordbruksproduktion är det för det mesta fråga om ägg, mjölk och i Mapuches fall även konsthantverk. Till följd av det mycket begränsade jordinnehavet är näringsstandarden låg. Kosten är knapphändig och ensidigt sammansatt, barnadödligheten hög. Femtio procent av Mapuchebarnen dör före ett års ålder, en siffra som är dubbelt så hög som för den vita befolkningen i området.

Relationerna mellan de fattiga vita lantarbetarna och småbrukarna å ena sidan och indianerna å den andra har inte varit konfliktfria. Mapuches är mycket misstänksamma mot ”huincas” som de vita kallas. De har nämligen gammal erfarenhet av storgodsägarnas exploatering och förtryck. Men i samband med Allendes tillträde som president och som resultat av MIRs aktioner på landsbygden tycks en förändring ha inträffat. De fattiga vita och Mapuches har sammansvetsats till en front mot förtryckarna. De har organiserat sig och börjat ta tillbaka sin jord.

Vi besökte i mars i år provinsen Cautia. Där är förväntningarna på den socialistiska regeringen Allende stora. Såväl Mapuches som det övriga jordproletariatet känner att de fått en regim som står på deras sida mot oligarkin. Ändå har över 300 gods i södra Chile ockuperats sedan Allende tillträdde på hösten förra året. En möjlig förklaring är att jordproletariatet i södra Chile länge känt ett starkt behov av att förbättra sin försörjningssituation. I och med Unidad Populares seger blev situationen gynnsam, trycket uppifrån minskade och likaså risken för repressalier. För det andra har som ovan nämnts den revolutionära vänstern genom MIR spelat en framträdande roll som katalysator för jord-övertagandet. MIR har starkt kritiserat den jordreformslag, som tillkom 1965 under en borgerlig regering.

— Jordreformen är utformad av mumierna (så kallas Chiles storgodsägare och reaktionärer), anser man in om MIR. Den tjänar oligarkins intressen och syftar inte till en nödvändig

* E och L Melin har arbetat i Colombia och reste i Latinamerika under 1970.

nedbrytning av den utvecklingshämmande ägandestrukturen. Det är fel av regeringen att ersätta mumierna för den jord som exproprieras.

MIRs aktioner har bland annat bestått i att sammankalla diskussions- och planeringsmöten på landsbygden. Lantarbetare och småbrukare har tillsammans med MIR analyserat sin situation. De har därefter utarbetat planer för att ockupera olika storgods. Trots att en del anklagar MIR för att sakna förståelse för lantbefolkningens speciella problem, verkar de flesta uppskatta den aktiverande inverkan MIR har haft på dem.

— Kamraterna i MIR har öppnat våra ögon och gjort oss medvetna om vår situation. De har fått oss att inse hur mumierna utnyttjar och förtrycker oss, berättar några lantarbetare.

Den vanligaste formen av jordockupation är ”*corrida de cercos*”, flyttning av stängsel. Ockupanterna drar helt enkelt upp och flyttar pålarna till godsägarens inhägnad. Därefter besätts och bevakas de delar av jorden man anser tillhöra någon vit småbrukare eller Mapuche. I ett reservat hade en vit godsägare, som någon gång långt tillbaka i tiden fått tillstånd att bygga sitt hus på reservatets mark, inom loppet av några år lagt beslag på 63 av Mapuches 128 hektar. Reservatets invånare försökte i många år att genom domstol få tillbaka sin jord, men förgäves. I september förra året startade de en mer handfast aktion. De flyttade bort godsägarens stängsel och ockuperade jorden. Denna handling fördömdes av dåvarande regeringen Frei. Men efter regimbytet gjorde CORA en omvärdering, jorden exproprierades och tillhör åter lagligen Mapuches. Flyttningar av stängsel har senare genomförts på andra håll i Chiles sydligaste provinser. I alla dessa fall är det inte fråga om att ta, utan att återta jord, som berövats jordproletariatet.

Ett annat intressant fenomen är de så kallade ”*tomas de fundos*”, övertagande av jordegendom. Grupper ur jordproletariatet besätter och övertar ett helt gods. Dessa aktioner har fått stor uppmärksamhet i massmedierna och förorsakat en hel del kritik mot Allende.

— Regeringen Allende godkänner och till och med uppmuntrar dessa illegala handlingar, menar högerpressen med *El Mercurio* i spetsen.

I själva verket har Allende låtit slå ner ockupationsförsök. Vad som vanligen händer är dock att CORA efter en ockupation gör en värdering av jorden och dess skötsel, godsägarens behandling av sina arbetare o s v. Därefter tar institutet ställning till huruvida godset skall exproprieras eller inte. Fallen av övertagande av gods är emellertid få i förhållande till det totala antalet gods i de sydliga provinserna. De har ändå blivit mycket uppmärksammade, eftersom det i en del fall kommit till våldsamma sammanstötningar mellan ockupanter och storgodsägare.

Vid expropriering betalas jordägaren kontant för maskiner, uppförda hus och eventuell gröda. Av jordens uppskattade värde betalas däremot bara tio procent kontant och resten på trettio år. Åttio hektar är den högsta tillåtna arealen för bra, bevattnad jord med hög avkastning, medan 500 hektar utgör maximum för dålig jord, som bara kan användas till betesmark. I specialfall av välskötta, produktiva storgods, bland annat vissa vinodlingar utanför Santiago, har större enheter tillåtits. Men i framtiden skall även dessa exproprieras.

Den relativa snabbheten i Unidad Populars *tillämpning* av jordreformslagen framgår av att Allendes regering under två månader exproprierade lika mycket jord som Freis regering under sex år. Det kan på goda grunder antas att de ovannämnda jordockupationerna och kritiken från vänster varit pådrivande faktorer för Allende. Man kan emellertid fråga sig varför regeringen inte radikaliserat *själva lagen*.

— Allendes politiska ställning är fortfarande osäker, säger en av CORAs högsta chefer. Han valdes på ungefär trettiofem procent av röstetalet, och alltför drastiska reformåtgärder på nu-

varande stadium skulle kunna resultera i en högerkupp. Därigenom skulle chanserna till ett socialistiskt Chile omintetgöras.

Detta uttalande är från mars i år. Den fjärde april vann Unidad Popular en stor seger i kommunalvalen och kom därvid upp i cirka femtio procent av rösterna. Utsikterna till att ändra den nuvarande jordreformslagen i radikal riktning borde rimligtvis vara större nu. Men många svårigheter återstår ändå att lösa. En nedbrytning av ägandestrukturen i jordbruket är inte nog. På flera håll i Chile är jorden i ett mycket dåligt skick, till följd av "mumiernas" vanskötsel och ointresse för förbättringar, och det krävs betydande investeringar för att få igång ett lönande jordbruk. Stora satsningar måste vidare göras på jordbruksutbildningen och för att få den kooperativa idén spridd på landsbygden. ■

Ill: Mats Andersson

CHILE: Övergång till socialism?

Av Claes Croner *

Ur *Kommentar* nr 4 1971

1 november 1970 tillträdde den Folkliga Enhetsfronten (Unidad Popular), regeringsmakten i Chile. Fyra månader senare, inför kommunalvalen den 4 april, framstår UP-regeringens dilemma allt klarare: svårigheten att försöka genomföra ett radikalt reformprogram med socialistiska inslag inom ramen för en borgerlig demokrati. Inför valet tycks Allende-regeringen ha slagit av på reformtakter för att i stället koncentrera sig på att konsolidera regeringskoalitionen.

I en artikel, skriven före valet, ger Claes Croner en kort bakgrund till den ekonomiska och sociala strukturen i landet och beskriver de viktigaste försöken att förändra denna. Han ger också en kort skiss av hur reformerna återspeglas i klasstrukturen i Chile.

I valet fick sedan UP-regeringen 49,75 procent av rösterna, mot 36 proc i det presidentval som förde Allende till makten.

Den chilenska underutvecklingen

Den chilenska kapitalismen har under de senaste årtiondena visat upp olika symtom på en ständig kris eller om man så vill "utveckling av underutvecklingen". Denna utveckling styrdes i allt väsentligt av USA-imperialismens historiska och nuvarande intressen. I ojämnt förbund med den utländska härskande klassen stod en i sig själv utomordentligt svag chilensk borgerlighet. Denna fick kraft att motstå de utsugna massornas latenta tryck endast genom denna förening med de utländska intressena. Den kunde också dra fördel av den långt drivna monopoliseringen av industri och handel liksom av jorden.

Under hela denna tid hade borgarklassen den chilenska statsapparaten som ett lydigt instrument när det gällde krediter, investeringsmiljö och — låt vara misslyckade — stabiliseringsåtgärder, främst då den restriktiva lönepolitiken. Den dominerade också helt den juridiska och politiska apparaten. I de regelbundet återkommande valen förnyades de borgerliga representanterna i den borgerliga maktstrukturen. En efter latinamerikanska förhållanden välorganiserad arbetarklass hölls i schack främst tack vare denna förtryckande borgerliga hegemoni. På så sätt kunde den chilenska överklassen fortlöpande tillskansa sig en tillräcklig del av det producerade mervärdet för att kunna leva högt på de utsugnas misär. Med statens hjälp kunde de också investera en tillräcklig del av det ekonomiska överskottet för att hålla den ojämna utvecklingen vid liv också när den växande småborgarklassen fått sitt.

Fyra månader av folklig regering

Det är mot denna borgerlighet som UP-regeringen har att kämpa. Under sina fyra första månader vid makten har den bl a lagt fram förslag om en total nationalisering av koppargruvorna liksom kol, salpeter, olja och andra naturrikedomar; exproprierat ett antal storgods främst i södra Chile; börjat köpa upp privatägda bankaktier för att på denna väg söka förstärka affärsbankerna; börjat överta en del industrimonopol.

Försöken att kontrollera inflationen (som förra året uppgick till 35 procent) har hittills varit framgångsrika. Levnadskostnadsindex ökade mellan november och februari med mindre än 3

* CC var verksam som nationalekonom i Latinamerika.

procent, dvs en knapp fjärdedel av ökningen under motsvarande period 1969/1970. Och detta trots ett relativt ”generöst” lönelöft för de mest eftersatta arbetarna. Ett antal offentliga arbeten har också satts igång för att suga upp en del av den katastrofalt förvärrade arbetslösheten. Vidare har man börjat organisera om produktion och distribution av livsviktiga förnödenheter såsom byggnadsmaterial, bröd, mjölk och sjukvård. Allt i enlighet med det valprogram som lades fram förra sommaren.

Klasskamp och klassarbete

UP-regeringen har dock tvekat att ta steget från uppifrån kommande välfärdsåtgärder för de breda massorna, till att mobilisera dessa politiskt, ideologiskt och militärt för att i öppen klasskamp mot de inhemska och utländska härskande klasserna aktivt bygga upp en proletär socialistisk politik.

Regeringen menar tydligen att Chile utgör ett ”specialfall” i Latinamerika. Socialismen skulle kunna byggas med fredliga medel och den borgerliga legala apparaten utnyttjas för att nå dessa mål. Respekten för denna legalitet övervakas strängt både av de borgerliga elementen inom UP (främst Radikalpartiet) och av den borgerliga oppositionen som ju ännu har majoriteten inom Kongressen.

Vi skall inte glömma att den kristlig-demokratiska majoriteten krävde formellt bindande ”konstitutionella garantier” som villkor för att stadfästa Allen des val till president i Kongressen den 4 november i fjol.

Den aktiva massmobiliseringen har i stället fått tas om hand av den revolutionära vänsterns organisationer främst MIR, men även delar av socialistpartiet (PS) och, i någon mån, den kristna radikala rörelsen MAPU — en för dessa grupper ofta övermäktig uppgift. De frön till direkt folkinflytande som skapades inför presidentvalet, UP-kommittéerna, lämnades åt sitt öde efter valsegern i september. Mobiliseringen av lantarbetare och småbrukare främst i södra Chile har dock påskyndat regeringens beslut att upprätta bonderåd i jordbruket. Om UP framdeles, innan det är för sent, beslutar sig för att ge liv åt dessa basorganisationer beror bl a på om de mer radikala partierna kan stärka sin ställning inom regeringen. Här spelar kommunalvalen i april stor roll. Vinner socialist- och kommunistpartierna en stor del av förstagsängsrösterna kan det tänkas att delar av UP går ihop i en organisation som är mer än ett valförbund. Inom de nya baserna kan de då sätta igång den militanta organisation av massorna som är en nödvändig förutsättning för att regeringskoalitionen skall ta steget från en radikal populistisk välfärdsreformism till en revolutionär socialistisk masspolitik.

Om klasstrukturen i Chile

Det är i denna övergångsperiod viktigare än någonsin att hela tiden behålla klasskampsperspektivet i sikte för att förstå vad som sker i det sociala laboratorium som Chile i dag utgör. Hur ser den chilenska klasstrukturen ut? Hur förändras den? Hur reagerar de olika samhällsklasserna och grupperna på regeringens olika åtgärder? Till vilka nya mått och steg kan dessa i sin tur tvinga regeringen? Jag skall försöka ta upp några av dessa frågeställningar i anslutning till en snabbskiss av de chilenska samhällsklasserna.

Den härskande klassen i Chile är utländsk. I en tidigare artikel (Kommentar nr 9 1970) visade jag hur den dominerande nordamerikanska bourgeoisieens intressen främst koncentreras till koppargruvorna. Men i Chile som i andra mer utvecklade latinamerikanska länder finns en klar tendens till förskjutning av dessa intressen mot industri- och handelssektorn. Så t ex tredubblades värdet av USAs direktinvesteringar i dessa sektorer mellan 1960 och 1967 medan gruvkapitalet förblev konstant. Under samma period uppgick de nordamerikanska vinsthemtagningarna till 1,2

miljarder dollar medan inflödet av nytt USA-kapital var mindre än 300 miljoner dollar. Fortfarande finns dock över 60 procent av det totala USA-kapitalet inom gruvsektorn.

Utgör inte då en koppernationalisering ett direkt hot mot dessa intressen? Om så är fallet, varför har USA inte redan reagerat kraftigare på UP-regeringens åtgärder? Kommer kanske denna reaktion först när de utländska industrimonopolen förstatligas? I vilken form: blockad av kopparmarknaden; inställt ekonomiskt bistånd; indirekt intervention genom Argentina och Brasilien; fortsatt stöd åt kuppvilliga generaler?

Den rimligaste förklaringen till USAs passivitet hittills är väl helt enkelt att den chilenska reformprocessen ännu så länge håller sig innanför för USA acceptabla gränser. Den nya kopparlagen har ännu inte röstats igenom av kongressen. Inga utländska banker har rörts. Ingen utländsk industri nationaliserats.

Chiles regering söker alltså undvika öppen konflikt med imperialismen så länge detta är möjligt.

USAs regering vill i sin tur inte ge president Allende någon förevändning att radikaliserar reformprocessen. President Nixons hänvisning till Chile i sitt senaste "Budskap till nationen" talar för en sådan tolkning liksom de "interamerikanska" organisationernas betoning av Chiles självbestämmanderätt. Samtidigt pågår det en systematisk presskampanj mot Chile särskilt från Interamerikanska pressförbundet. SIP.

En splittrad borgerlighet ...

I direkt samband med imperialismens hittillsvarande passivitet står den inhemska bourgeoisins synbara splittring och förvirring efter det misslyckade statskuppenförsöket förra året. Denna splittring kan också ha sin strukturella förklaring. Den chilenska storbürgerligheten kan delas upp i en traditionell *oligarkisk* grupp å ena sidan, som baserar sin rikedom på jordinnehav och markspekulationer med stöd av sina egna banker och en modern *industribourgeois* å den andra sidan. Denna är mer direkt lierad med det utländska kapitalet och från 1930-talets importsubstitution härrörande statskapitalism.

Politiskt skulle den förra gruppen schematiskt representeras av Nationalpartiet och den senare av Kristliga demokraterna. Det är dock inte helt klarlagt om detta är en mer abstrakt distinktion, dvs om det verkligen rör sig om skilda personer och ekonomiska grupper med skiljaktiga och delvis antagonistiska klassintressen. Vad som är helt klart är väl att en *nationell* bourgeois med en potentiellt anti-imperialistisk linje inte existerar som klass. Till skillnad från sina kollegor i Peru tänker inte UP heller försöka skapa en sådan ny nationalistisk företagarklass.

Vad gäller den *småbourgeois* som regeringsprogrammet avser att gynna, eller delvis att skapa, i "det privata området av ekonomin" kommer denna knappast att bli en avgörande faktor i kampen mot de härskande klasserna — i den mån den alls överlever den kombinerade effekten av löneyft och prisstopp denna vår. Resten av småbürgerligheten (exempelvis lägre byråkrater, akademiker, lärare och andra "intellektuella grupper", liksom tekniker och förmän inom industri och gruvdrift, samt ägare av medelstora jordbruk) är heller inte avgörande i denna kamp även om den kvantitativt utgör en större del av den arbetande befolkningen än i de flesta andra latinamerikanska länder. Dessa grupper tjänar som stötdämpare i kampen mellan utsugare och utsugna men avgör den inte.

... mot en splittrad arbetarklass

Inte heller den chilenska *arbetarklassen* är enhetlig när det gäller position 1 produktionsprocessen eller ekonomisk, politisk och kulturell nivå. Därmed är den inte heller enhetlig i sina omedelbara aspirationer och klassintressen. Detta hindrar förstås inte att den som ”klass i sig” objektivt sett har en gemensam fiende: den inhemska och utländska bourgeoisin. Men för att förstå och förutse dess omedelbara reaktioner vid givna politiska och ekonomiska utspel från regeringen är det mera intressant att studera arbetarklassens interna skiljelinjer.

Å *ena sidan* har vi den del av arbetarna som arbetar i industrikapitalets tjänst under relativt moderna teknologiska förhållanden. Hit hör delar av industri- och gruvproletariatet och en mindre del av arbetarna i handels- och tjänstesektorn liksom ett mindre antal lantarbetare. Dessa grupper har en relativt hygglig lönenivå och utgör huvuddelen av de ca 500.000 fackföreningsanslutna (drygt 15 procent av den chilenska arbetsstyrkan).

Å *andra sidan* har vi den enorma ”reservarmé” av arbetslösa, undersysselsatta, lågproduktiva och underbetalda arbetare, en likaledes oenhetlig grupp som i regeringsprogrammet samlas under den olyckliga (borgerliga) benämningen ”marginella”. I denna underklass av utstötta ingår alltifrån daglönare i jordbruket (peones), obetalda familjearbetare, självhushållande bönder, hantverkare, småindustriarbetare och öppet arbetslösa till gatuförsäljare och andra ”egna företagare”.

Det beroende kapitalistiska systemet kan aldrig ge medlemmarna i denna reservarmé ett något så när inkomstbringande och produktivt arbete. Den har därför objektivt sett det starkaste intresset av en revolutionär förvandling av samhällsstrukturen. Det är också inom vissa grupper i denna reservarmé som man finner den mest explosivt revolutionära andan. Samtidigt ser de inte alltid klart vem som är deras omedelbara klassfiende. Deras direkta aktioner mot det rådande systemet har därför också tidigare kommit att rikta sig mot statsapparaten.

Så var t ex fallet med den så kallade ”*sin casa*”-rörelsen.* Denna organisation av hemlösa i storstädernas slumbyar (callampas) har genom landockupationer under revolutionär ledning, främst genom MIR, i många fall lyckats genomdriva en lösning på sina omedelbara bostadsproblem. Ibland har denna dellösning dock medfört att de f d hemlösas revolutionära gnista slocknat. Många hemlösa är också *arbetslösa*.

När det gäller de arbetslösas organisationer är situationen något annorlunda. UP-regeringen har här gjort misstaget att uppmana dessa grupper att skriva in sig i nyinrättade arbetslöshetsregister utan att sedan kunna bereda dem arbete. Missnöjet är stort och kommer lätt att kunna riktas mot regeringen. Detta är just vad delar av högeroppositionen försöker uppnå. Således ockuperades nyligen SENDE, den offentliga arbetsförmedlingen i Santiago, i protest mot ”byråkratisk ineffektivitet” — som om detta vore den grundläggande orsaken till den fortsatta arbetslösheten.

Indianbönder ockuperar jord

Den kanske mest intressanta och omskrivna erfarenheten av revolutionär mobilisering gäller emellertid indianbönderna i södra Chile. En huvuddel av de ca 400.000 *mapuches* bor i inhägnader (reducciones) i Cautín-provinsen. Efter att under århundraden successivt ha trängts ut från sina förfäders jordlotter har Mapucheindianerna, efter över ett år av tålmodigt arbete av den revolutionära vänstern, börjat återerövra sin mark. Det går till så att de självmant flyttar de gärdsgårdar som kringgärdar reservaten ('Corrida de cercos' kallas de här). Just på jordreformens område har UP-regeringen gått med på att försöka utnyttja den borgerliga legaliteten, här i form

* Sin Casa-rörelsens ledare Victor Toro anhölls i dagarna på grundval av en gammal häktningsorder. Man har svårt att tro att detta representerar en genomtänkt politik från folkregeringens sida.

av den av Frei genomdrivna jordreformsagen. För att kunna exproprieras enligt denna lag måste ett storgods i Cautín vara större än ca 600 hektar eller också vara illa skött. (Detta är vad som antas motsvara 80 ha bevattnad jord i den bördiga Centraldalen som lagen tagit som norm). När det gäller mindre gods måste alltså myndigheterna försöka förhindra landsockupationer. Dessa kritiserades också i skarpa ordalag i inrikesminister Tohas tal till nationen i februari.

Här finns alltså en risk för konflikt mellan ”folkregeringen” och vissa av dessa grupper. Denna risk verkar i dag vara större i fallet Mapuchebönderna än när det gäller de hemlösa i städerna eller de öppet arbetslösa. Men i den chilenska klasskampens dynamik uppstår ständigt nya motsättningar.

Denna reservarmé har i årtal lämnats åt sitt öde av fackföreningsrörelsen och den reformistiska vänstern. UP-regeringen kommer säkert att vinna många av dessa gruppers stöd om de omedelbara välfärdsåtgärder som ingår i regeringsprogrammets ”40 första mått och steg” slår igenom. Men vad händer om de misslyckas?

Risken för ett ekonomiskt bakslag på kort sikt är givetvis ganska stor. Inofficiella ”prognoser” talar redan om ett kraftigt fall av nationalprodukten under 1971. Industriproduktionen lär redan ha fallit med flera procent, koppardproduktionen något mindre. Efterfrågeökningen genom det nya lönelyftet kan delvis komma att täckas av industrins samlade lager. Den väntade effekten på arbetsmarknaden skulle då utebli och arbetslösheten stiga ytterligare. Redan mellan september och december 1970 ökade den öppna arbetslösheten i Stor-Santiago från 6,4 till 8,3 procent (86.000 personer) av den totala arbetsstyrkan.

Revolution eller kontrarevolution

Inget av detta är väl ägnat att förvåna. UP-regeringen övertog en beroende kapitalistisk underutvecklingsekonomi i akut stagnation. Det är känt att sociala revolutioner såväl som försök till djupgående ekonomiska strukturreformer brukar medföra abrupt tillbakagång. Ändå har vissa grupper inom regeringen, främst då kanske kommunisterna, fallit i fällan att inför folket överdriva de faktiska möjligheterna att snabbt övervinna denna kris och realisera det faktiska och potentiella överskott som kapitalismen förslösat. De förväxlar m a o en strukturell kritik av den chilenska underutvecklingskapitalismen med möjlighet till en omedelbar ”reaktivering av ekonomin” i ett övergångsskede. De utlovar guld och gröna skogar i utbyte mot röster i aprilvalen. Röster får de nog. Men bara för att efter valen behöva förklara att löftena inte kan uppfyllas än på ett par år?

Det har sina risker att söka ”inleda uppbyggnaden av socialismen” uppifrån, med ”Legaliteten som ledstjärna”. Orden är Régis Debrays. I mitten av mars kommer hans senaste bok ut (*Allende habla con Debray*, särtryck i *Punto Final* nr 126, 1971). Så här skriver Debray: ”Den chilenska utvecklingen (under UP-regeringen) har redan gått så långt, att det är svårt att tänka sig hur den skulle kunna vridas tillbaka till sin utgångspunkt. Utvecklingen är farligt nära den punkt där folket är dömt att vinna allt eller förlora allt, där ingen halvmesyr, inga falska förevändningar längre förslår för att undvika historiens alternativ: Revolution eller kontrarevolution.”

1 mars 1971

Chile: På väg mot socialism?

Av **Stefan de Vylder** *
Ur *Kommentar* nr 5-6 1972

Den socialistiska folkfronten i Chile segrade i valen i september 1970. I artikeln görs en sammanfattning av vad som hänt sedan dess; Den beskriver folkfrontens mål, dess brister och oppositionens agerande. Artikeln skrevs i mars 1972.

När den av kommunister och socialister dominerade koalitionen "Unidad Popular" (nedan kallad UP) segrade i de chilenska presidentvalen i september 1970 myntades ett nytt uttryck: "la via chilena", den chilenska vägen. Underförstått: till socialism.

UP-regeringen fyller snart ett och ett halvt år, och bortsett från det taffligt genomförda kupp-försöket i oktober 1970 — ett kupp-försök vars syfte var att förhindra att segraren i president-valen, Salvador Allende, tillträdde sin befattning och som bl a inkluderade mordet på dåvarande armschefen, general Schneider — har högern inte gjort några allvarligare försök att med våld störta regeringen.

Vidare har man — trots reträtter här och där — förlorat relativt litet av sin radikalism. UP gick till val på ett om inte revolutionärt så dock mycket radikalt program, vars huvudsakliga vallöfte var den ambitiösa uppgiften att "ersätta den nuvarande ekonomiska strukturen, avskaffa storgodsväldet och det inhemska och utländska monopolkapitalets makt samt påbörja byggandet av socialismen.

UP skiljer sig markant från såväl sin chilenska föregångare som från de "traditionella" parlamentariska folkfronterna från andra länder, vilka varit "anti-fascistiska", "anti-feodala" eller "anti-imperialistiska", men mycket sällan anti-kapitalistiska. Dessa har i regel varit dominerade av socialdemokrater av något slag, stödda av vänstern; i fallet UP är det socialister och kommunister som har hegemonin inom "fronten", vilket ger UP en helt annorlunda karaktär. De i särklass största partierna är socialistpartiet och kommunistpartiet, som i

kommunalvalen i april 1971 erövrade 22,9 resp 17,4 procent av rösterna. Båda dessa partier kallar sig marxistiska.

UPs långsiktiga mål är ett socialistiskt samhälle, även om det råder skilda uppfattningar om vilken etapp man befinner sig i just nu och i vilken takt man bör fortsätta; för kommunistpartiet är dagens kamp huvudsakligen anti-*monopolistisk* — definitionen av monopol är dock ganska generös — under det att socialistpartiet betraktar avskaffandet av de kapitalistiska produktionsförhållandena inte som ett mer eller mindre avlägset historiskt perspektiv utan som en angelägenhet för regeringen och arbetarklassen idag.

Reaktionärerna kontrollerar armén, polisen ...

Men att vilja avskaffa kapitalismen är en sak — att kunna det en annan. Att vinna ett val och erövra regeringsmakten innebär självfallet inte att man har övertagit makten i samhället. Alla de övriga institutioner som den chilenska bourgeoisin förfogade över förblev intakta trots regeringsskiftet: parlamentet — och därmed makten över lagstiftningen — kontrollerades och kontrolleras av reaktionärerna, och att armén och polisväsendet är föga pålitliga bundsförvanter för en socialistisk regering är uppenbart för alla. Vidare förblev högerns ekonomiska makt

* SdV är civilekonom. Han har studerat i Chile sedan slutet av 1971.

massiv, liksom dominansen över tidningar, tidskrifter och radiostationer. Den enda informationskanal där UP kan sägas dominera är TV. Som vapen i klasskampen är dock TVs slagkraft måttlig i ett land där bara några få procent av befolkningen har råd att hålla sig med TV.

UPs kamp för makten

Under dessa förhållanden var det naturligt, att *kampen för makten* blev den övergripande målsättningen för UP. ”Vi har vunnit ett slag men kriget blir långt” och liknande liknelser användes flitigt. Det gällde att gå vidare, att beröva bourgeoisin så många av dess maktpositioner som möjligt. Ständigt upprepades — och upprepas — att regeringsmakten ingalunda är *målet* för UP. Regeringsmakten betecknas som ett av många *medel* att stärka arbetarklassens makt, regeringsmakten är till för att bidra till undergrävandet av bourgeoisins herravälde. Fiendens makt skulle, var det meningen, hotas från två håll: inför det dubbla trycket nedifrån — via vänsterns kontroll över fackföreningar och andra massorganisationer — och uppifrån — via regeringsmakten — skulle monopolkapitalet klämmas ihop, bli mindre och mindre och till sist, efter illa förrättat värv, tyna bort.

UP lovar bevara konstitutionen

Denna syn på ”la via chilenas” framkomlighet var dock försedd med åtskilliga reservationer. Eftersom UP aldrig haft för avsikt att följa Lenins råd att ”krossa” den borgerliga statsapparaten var man tvungen att ärva den. Högtidliga deklarationer och löften om att bevara ”konstitutionen” och de ”demokratiska institutionerna” har avgivits¹ — man har dock aldrig försökt dölja, att man uppfattar den borgerliga legaliteten som föga lämpad som vapen för att avskaffa kapitalismen. ”Man är tvungen att plöja med dom oxar man har” är ett av Allendes favoritordspråk, ofta med tillägget: ”Vi ska ändra konstitutionen inom ramen för konstitutionen”. Man betonar dock gärna, att de oxar som den borgerliga legaliteten utgör är bättre i Chile än i de flesta andra länder. Konstitutionen tillerkänner president och regering mycket stora befogenheter, vilket försvårar möjligheterna för ett av oppositionen dominerat parlament att blockera regeringens arbete. Regeringen har rätt att utnyttja samtliga lagar som existerar i Chile — och det är ofantligt många — och presidenten har rätt att lägga in sitt veto mot alla lagar som parlamentet försöker stifta. (Parlamentet kan dock i sin tur lägga in sitt veto mot presidentens veto, men för detta krävs i regel två tredjedels majoritet, vilket oppositionen är en bra bit ifrån idag).

Ytterligare en faktor som underlättar UPs möjligheter att reducera kapitalets makt inom ramen för de borgerliga institutionerna var den chilenska kapitalismens traditionellt starka ekonomiska beroende av staten — i slutet av 60-talet svarade t ex staten direkt eller via statliga kreditinstitut för ca 70 procent av de totala investeringarna. Imperialismen och den chilenska bourgeoisin som vant sig vid att med stort utbyte utnyttja statsapparatsens ekonomiska resurser fann sig plötsligt ställd inför ett beroendeförhållande till en statsapparat med ett till deras intressen fientligt inställt toppskikt. Den chilenska ekonomin har länge varit oerhört centraliserad, dominerad av staten i allians med imperialismen och mer eller mindre inhemska monopol: ur administrativ synpunkt en stor tillgång för en socialistisk regering som delar Lenins uppfattning om statskapitalismen som ”socialismens förmak”.

¹ En del av dessa avgivna under hot; inför den omröstning i kongressen — normalt en ren formalitet — som bekräftade valet av Allende ställde De kristliga demokraterna som villkor för sina röster att UP accepterade ett ”tillägg till konstitutionen”, som bland många andra ”demokratiska garantier” innehöll försäkringar om att krigsmaktens uppbyggnad och funktioner icke får förändras.

Bourgeoisins motstånd

Detta leder oss över till den andra viktiga reservationen inför den chilenska vägens framkomlighet: bourgeoisins självklara motstånd inför utsikterna att förlora sin makt och sina privilegier. Härskande klasser vet att försvara sig, och ingen inom UP har föreställt sig att den chilenska skulle vara något undantag.

I bakgrunden i den enorma offensiv högern har utvecklat på alla fronter — speciellt under de senaste månaderna — fanns vapenskramlet, och UP har ända sedan valsegern tillkännagivit sin beslutsamhet att ”besvara reaktionärt våld med revolutionärt våld”. UPs tilltro till gradvisa förändringar har en given gräns, en gräns som bestäms av fiendens taktik. Och om denna fanns och finns inga illusioner: för att undvika fascism gäller det att vara starkare än fienden, inte lita till hans välvilja.

Det som hittills sagts om teorin bakom ”la via chilena” är ett försök att återge den ”officiella” versionen inom socialist- och kommunistpartierna. Den döljer åtskilligt: förändringar betingade av händelseutvecklingen efter valet, massrörelsernas roll, meningsskiljaktigheterna mellan och inom de olika partierna och grupperna inom UP, den revolutionära vänsterns uppfattning m m. Den i särklass viktigaste delen av den revolutionära vänstern är MIR, Movimiento Izquierda Revolucionaria, men dit bör man också räkna in socialistpartiets stora vänsterflygel.

Det ekonomiska arvet

Den ekonomiska struktur som UP ärvde efter drygt fyra seklers kapitalistisk underutveckling var ohyggligt deformerad. Några på måfå valda siffror kan illustrera en del av förödelsen:

Andel barn under femton år som led av undernäring: 50 procent. Industrierbetares och bönders andel av nationalinkomsten: 16,2 procent. Koppars andel av exportinkomsterna: 80 procent. Genomsnittlig årlig överföring av vinster till USA från kopparbolagen: 100 miljoner dollar. Skuld till utlandet: 3 500 miljoner dollar — 350 dollar per capita. Genomsnittlig årsinkomst för den fattigaste hälften av befolkningen: knappt 300 dollar. Utlandsägd andel av samtliga industri-företags aktiekapital: 40 procent. De 730 största storgodsägarnas andel av odlingsbar jord: 53 procent. De 123 636 minsta småbrukarnas andel av odlingsbar jord: 0,7 procent o s v.

Till denna bedrövliga situation tillkom en akut stagnation under slutet av 1960-talet: BNP växte med bara 0,5 procent per capita och år 1967-70, löneandelen i nationalinkomsten sjönk, inflationen 1970 var 35 procent, den öppna arbetslösheten

i städerna Santiago i sept. 1970 8,3 procent, i Concepción, 10,2 procent, i Lota-Coronel 17,0 procent. Det enda positiva var valutareserven, som tack vare Vietnamkrigets rekordhög kopparpriser uppgick till hela 500 milj dollar.

Denna akuta stagnation blev ännu mer akut sedan valresultatet tillkännagivits: Den privata investeringsverksamheten — som alltid varit mycket moderat — avstannade helt, storgods- ägare slaktade boskap eller smugglade över korna till Argentina, valutaflykten och bankkuttagen accelererade m m.

Program på kort sikt

Regeringens handlingsprogram för det första året gick i korthet ut på två saker:

1. Genom en expansion av den offentliga sektorns utgifter kombinerat med en kraftig inkomstökning- och inkomst omfördelningspolitik skulle en höjning av köpkraften och en *reaktivering* av ekonomin åstadkommas.

2. Parallellt med denna reaktivering skulle man undergräva imperialismens och den inhemska bourgeoisins ekonomiska makt genom omfattande nationaliseringar och genom en ”intensifiering och fördjupning” av den jordreform som halvhjärtat igångsatts av företrädaren, Eduardo Frei.

Dessa åtgärder ”uppifrån” skulle båda samordnas med en intensifiering av klasskampen ”nedifrån”, allt underordnat det övergripande målet att ”avancera mot makten”. Med en ökad politisk styrka skulle man marschera vidare genom att beröva kapitalet dess bastioner en efter en.

1971 — ett chilenskt rekordår

Den första delen av operationen lyckades över förväntan — 1971 blev ett chilenskt rekordår. En radikal regering i ett land med en så skral ekonomi som Chiles har, jämfört med situationen i utvecklade kapitalistländer, vissa fördelar: dels finns det gott om överkapacitet inom industrin, vilket i kombination med en mycket hög arbetslöshet möjliggör en expansiv ekonomisk politik som snabbt kan ge resultat. Dels gör det inte så mycket, inte ens på litet längre sikt, om bourgeoisin blir rädd och/eller beslutar sig för att sabotera ekonomin genom att inte investera — investera gjorde man ju knappast förut heller.

Lönerna steg med i genomsnitt 54 procent — och bra mycket mer än så för de lågavlönade — och löneandelen i nationalinkomsten steg med åtta procentenheter. Det chilenska folket konsumerade mer än någonsin: i jämförelse med 1970 steg t ex konsumtionen av oxkött med 15 procent, potatis 55 procent, öl 20 procent och varaktiga konsumtionsvaror 22 procent. Bruttonationalprodukten steg med 8,5 procent i fasta priser, industriproduktionen med 12 procent; samtidigt sjönk inflationen till efter chilenska förhållanden tämligen blygsamma 22,1 procent. Flera av dessa siffror som nämns här är dock mycket preliminära och osäkra.

Regeringen vann till en början mycket riktigt anhängare. I kommunalvalen i april 1971 erövrade UP 50,9 procent av rösterna, mot bara 36,3 i presidentvalen. Inom UP gick främst socialistpartiet, men även kommunistpartiet, starkt framåt. UP hade lyckats både med att öka sitt totala röstetal och att kraftigt förskjuta tyngdpunkten inom UP till arbetarpartiernas förmån. Hur mycket av denna framgång som var en följd av den ”generösa” ekonomiska politiken är svårt att säga; reaktiveringen av ekonomin hade ännu inte hunnit verka ordentligt i april 71. Det troliga är, att det snarare var vänsterns allmänna mobilisering och initiativkraft och bourgeoisins splittring som gav utslag.

Nationaliseringar och jordreform

Under hela första halvåret 1971 var UP på offensiven. De nationaliseringar av viktiga naturtillgångar, tung industri och bankväsende som igångsattes omedelbart efter maktövertagandet kulminerade i juli med åter-erövringen av Chiles koppargruvor, vilka under lång tid varit USA-imperialismens egendom. På hösten 1971 hade det utländska och inhemska kapitalet förlorat sin koppar, salpeter, järnmalm och cement, sitt stål och kol och nästan alla sina banker.² Samtliga företag — utom de nordamerikanska kopparbolagen, som efter att ha blivit exproprierade befanns vara skyldiga den chilenska staten 774 miljoner dollar i ”ackumulerade extraprofiter” — har dock fått eller blivit utlovade ersättning, och i de fall staten köpte upp aktier direkt fick de mindre och medelstora aktieägarna synnerligen förmånliga villkor.

Den kvantitativa aspekten av jordreformen var också imponerande. Under hela Freis sexåriga

² Fram till nov 1971 hade totalt 79 storföretag helt eller delvis införlivats i ”el area social”, den samhällseliga sektorn, och denna siffra har stigit med ett par total sedan dess. Av dessa 79 representerade emellertid endast ca hälften formella förstatliganden. Staten har övertagit kontrollen men ej äganderätten till resten av företagen.

presidentperiod exproprierades totalt 1 400 storgods — denna siffra uppnåddes av UP redan efter tio månader, och fram till idag har en bra bit över 2 000 storgods exproprierats. Vid detta års slut skall det, enligt planerna, inte återstå ett enda.

Internationella kontakter

Parallellt med denna offensiv mot kapitalets viktigaste bastioner — gruvor, banker, viss tung industri och storgods — utvecklade regeringen en intensiv utrikespolitisk aktivitet. Diplomatiska förbindelser upprättades med Kuba, Kina, Nordvietnam och Östtyskland och med flera av grannstaterna i Latinamerika undertecknades av Chile hett eftertraktade

avtal om rätten till ”ideologisk pluralism” på kontinenten. Med Argentina och Bolivia förbättrades de traditionellt trassliga förbindelserna avsevärt. De enda staterna i Latinamerika som öppet visade sin fiendlighet mot Chile var Brasilien, Paraguay samt, men i mindre utsträckning, Uruguay.

För att sammanfatta: På ”la via chilena” gick UP fram som på räls. Produktion och sysselsättning växte, liksom regeringens popularitet, och den till en början splittrade och desorienterade bourgeoisin såg sin politiska såväl som ekonomiska bas plattas ihop under trycket från en initiativkraftig regering och en militant arbetarklass. Hittills allt enligt ritningarna.

Men medvinden mojnade, för att så småningom förbytas i en markant motvind.

UP i motvind

Vad är det som har hänt som gör att ”la via chilena” alltmer antar konturerna av en återvändsgränd?

För det första bör jag kanske komma med en reservation: beskrivningen av UPs första tid vid makten är kanske något idylliserande.³ Det var inte så att man hade grisen i säcken men bara glömde att knyta till: kapitalet fick visserligen sina törnar, men alla de åtgärder som UP vidtog höll sig hela tiden *inom ramen för kapitalismen*. Det finns ingenting i det första årets reformpolitik som har gjort att processen inte kan vändas igen. Möjligen med undantag för jordreformen: latifundismen — men givetvis inte *kapitalismen* inom jordbruket — är på god väg att avskaffas nästan fullständigt. Statsapparaten har förblivit intakt, och juridiskt sett är det den enklaste sak i världen att återlämna samtliga exproprierade företag. Arbetarna vid dessa företag har visserligen lovat att ”aldrig i livet” tillåta att de gamla ägarna återfår sina företag, men utan kontrollen över armén kan det bli svårt att hålla dessa löften i händelse av regeringsskifte.

Arbetarklassen har alltså knappast vunnit några avgörande segrar. De förhoppningar man hade om att genom omfattande nationaliseringar av inhemska och utländska företag beröva bourgeoisin viktiga maktpositioner *och därmed försvaga den* har varit överdrivna. Den har förlorat bortåt hundra företag, det är sant, men inte sina pengar, inte sitt parlament och sina lagar, inte sina massmedier, inte sina organisationer. Vidare har de chilenska kapitalisterna på få undantag när stannat kvar i Chile för att kämpa för sina intressen (och, givetvis, för att fortsätta att tjäna pengar).

I den process Chile befinner sig i idag — där det är på *ideologins* område som den viktigaste kampen förs — är dessa tillgångar oerhört mycket mer betydelsefulla än en handfull företag. Historien om UPs problem idag är till största delen historien om hur skickligt mumierna (alla

³ Jag kom till Chile först i slutet av 1971, när reaktionens offensiv redan var i full gång, och har därför bara andrahandsuppgifter om vad som hände fram till dess.

reaktionärer kallas mumier i Chile) har utnyttjat dessa resurser i sin propaganda och hur skickligt de har utnyttjat de svagheter inom UP som blivit alltmer uppenbara.

Massmobiliseringen hade avstannat ...

Bristerna inom UP erkänns av samtliga partier som ingår, även om man naturligtvis lägger olika stor tonvikt vid dem. De självkritiska dokument som partierna numera med jämna mellanrum publicerar innehåller alla formuleringar som ”bristande massmobilisering”, ”sektierism”, ”byråkratism”, ”opportunist”, ”brist på klar politisk ledning av processen” m m.

Den första anklagelsen är allvarligast; många av UPs övriga brister är en direkt följd av att massmobiliseringen tidvis *nästan helt har avstannat*. (Orsakssambanden går naturligtvis i den motsatta riktningen också). Detta är märkbart på nästan samtliga plan: så har t ex UPs kommittéer (Comités de la Unidad Popular) gått en naturlig död till mötes; dessa bildades före valet med det dubbla syftet att dels fungera som valorganisationer och dels som permanenta basorganisationer för hela UP, och optimisterna såg i dessa ”röda celler” embryon till ett slags sovjet-makt. Vidare har de tidigare så vanliga strejkerna och fabriksockupationerna med åtföljande krav på överföring av företagen i samhällsägande i stort sett upphört — förstatliganden har blivit mer en angelägenhet för ekonomiministeriet än för arbetarklassens egen kamp mot exploatörerna. På landsbygden har initiativet övergått från bönderna själva till CORA, det statliga jordreformsinstitutet; något som dock inte beklagas inom UPs ledning, som tvärtom successivt skärpt sin redan från början kritiska hållning gentemot icke sanktionerade ockupationer av storgods. (Storgodsockupationerna fortsätter dock, nu främst under MIRs ledning, samtidigt som storgodsägarna allt oftare med hjälp av beväpnade privatarméer *återtär* ockuperade ägor). Listan på exempel där massmobiliseringen avstannat skulle kunna göras längre.

... ”byråkratism” och sektierism

UPs självrannsakan för ”byråkratism” tarvar ingen närmare förklaring; att den är befogad är uppenbart, liksom att det är ett fenomen med gamla anor i Chile med sin i förhållande till den produktiva sektorn enormt uppsvällda statsapparat. Att opportunisten är utbredd är också otvivelaktigt, trots partiernas ofta uttalade goda vilja att bekämpa den. Sektierismen inom UP är också något som alla säger sig vilja avskaffa. UP är ju inte ett parti utan många, och den enighet som uppnåddes i valprogrammet rymmer åtskilliga nyansskillnader. Rivaliteten mellan partierna tar sig en mängd uttryck; så har t ex en rad olika befattningar fördelats enligt kriterier där det viktigaste ofta har varit att skapa ”rättvisa” mellan partierna. Till sektierismen hör också attityden till den utanför UP stående revolutionära vänstern. De officiella kontakterna mellan MIRs och UPs ledning är i stort sett helt nedfrusna, och även om ett visst samarbete på basplanet förekommer är misstron både stor och växande. Speciellt kommunistpartiet visar prov på en fiendtlighet mot MIR som går långt utöver vad som normalt brukar innefattas i ”kamratlig kritik”.

Två huvudlinjer inom UP:

Trots ofta uttalade goda föresatser och trots att den gemensamma fienden blir allt aggressivare tycks sektierismen öka i stället för att minska. Det är ett utslag av de fundamentala skillnaderna i bedömningen av vilken taktik och strategi som skall avlösa den politik på kort sikt kring vilken enigheten varit mycket stor.

Bortsett från de småborgerliga partierna inom UP — som aldrig utgett sig för att vara revolutionära och som uttryckligen definierar sig som ”mellanskiktens” och ”småföretagarnas” representanter — har två huvudlinjer utkristalliserat sig:

”Försvara revolutionen”

Den ena, den försiktiga, representeras av kommunistpartiets (PC) ledning, som har lanserat tesen om nödvändigheten av att ”konsolidera processen”. Man pekar på de stora framgångar som har uppnåtts under det första året och hävdar att det nu gäller att ”skynda långsamt” för att inte skrämja bort de vacklande mellanskikten. Som symptom på PCs bedömning av läget kan man ta parollerna vid partikongressen i mitten av mars i år vilka förkunnade nödvändigheten, inte av att göra revolution, utan av att försvara revolutionen. Under denna huvudparoll lanseras två primära uppgifter för arbetarklassen idag: ”Kampen för produktionen” och ”kampen mot fascismen”.

Den senare kräver ingen motivering — att bekämpa fascismen är en uppgift vars angelägenhet ingen utom fascisterna själva bestrider.

PCs linje är att fria till småbourgeoisin. Genom ”kampen för produktionen” skall folkförsörjningen tryggas och levnadsstandarden höjas för alla utom för monopolkapitalisterna, och genom politiska överenskommelser med det kristligt demokratiska partiet skall fascismen kunna hejdas. PC eftersträvar en allians med ”mellanskikten”, en allians vars grundvalar är löften om bevarande av den kapitalistiska småproduktionen under bättre förhållanden än under monopolkapitalismen och imperialismen.

”Gå till offensiv”

Mot denna teori vänder sig — förutom MIR — en stor del av socialistpartiet (PS), inklusive hela partistyrelsen. I grunden frans teoretiska skillnader: PCs uppfattning är att huvudmotsättningen går mellan imperialismen, latifundismen och monopolkapitalet å ena sidan och resten av samhället å den andra. MIR och PS's vänsterflygel anser att huvudmotsättningen går mellan bourgeoisin och proletariatet och att proletariatets naturliga allierade inte är några ”mellanskikt” utan i stället småbönderna, lantarbetarna och de ”marginella” grupperna, främst representerade av de så kallade ”pobladores” som befolkar kåkbebyggelsen i de chilenska städernas utkanter.

MIR och UPs vänster talar inte om att ”alliera” sig med mellanskikten utan om att ”neutralisera” dessa i kampen mot huvudfienden, och de hävdar att en taktik som går ut på att ”konsolidera processen” i den nuvarande situationen är liktydigt med *reträtt*. Offensiv eller tillbakagång är de alternativ som frans — att stanna upp för ”konsolidering” leder bara till att det blir bourgeoisin som konsoliderar bäst och övertar initiativet. Att gå till offensiv står inte i någon motsatsställning till att bekämpa fascismen — tvärtom, det är massmobiliseringen och arbetares, bönders och ”pobladores” enighet kring *socialistiska* mål som är den enda garanten mot fascism.

UPs brist på handlingsprogram efter den första tidens planliga åtgärder kom att gynna den försiktiga linjen. Förhoppningarna om att ett mer långsiktigt revolutionärt program skulle utkristallisera sig under kampens förlopp infriades inte, främst på grund av den sviktande massmobiliseringen, och förutom de inre motsättningarna inom UP bidrog bourgeoisins enande och initiativrikedom samt akuta ekonomiska problem till att UP kom att inrikta sig på försvar i stället för attack, reträtt i stället för offensiv.

UP får ekonomiska problem

De ekonomiska problemen var inte oväntade — det oväntade var möjligen att mumiema skulle lyckas utnyttja dem så skickligt. Efter den lyckosamma reaktiveringen av den chilenska ekonomin började det uppstå brist på vissa varor. Det förargliga med den första tidens ekonomiska politik var att just själva framgången med den omöjliggjorde dess framgångar i framtiden: På hösten 1971 arbetade industrierna för i det närmaste full kapacitet, och flaskhalsar —

främst på importsidan — uppstod. Efterfrågan började överstiga utbudet — de kraftiga löneförhöjningarna i början av året och de flaskhalsar i produktionen som började uppstå i slutet kunde inte undgå att resultera i både inflation och (eftersom de flesta varor är pris-kontrollerade) varubrist.

Dessa problem kommer att kvarstå och förmodligen förvärras det kommande året. Valutarens försvinn i en takt av bortåt en miljon dollar om dagen 1971 och är, om denna tendens fortsätter, snart nere i noll.⁴ Vidare sjönk investeringarna kraftigt under 1971: Staten prioriterade uppköp av redan existerande företag framför skapandet av nya, vilket i kombination med kapitalisternas i och för sig mycket lättförståeliga osäkerhet inför framtiden resulterade i att fasta investeringar sjönk med ca 15 procent jämfört med det ingalunda lysande året 1970. Till detta kommer en mängd fall av valutaflykt, spekulation och sabotage — ofta med politiska syften — från bourgeoisins sida.

Det internationella läget försämras

Den internationella situationen försämrades också. Fascistkuppen i Bolivia i augusti 1971 var inte bara ett hårt slag mot det bolivianska folket, utan mot alla anti-imperialistiska krafter i Latinamerika. UP förlorade ett mycket viktigt stöd i Bolivia. I november följde presidentvalen i Uruguay, presidentval som även efter uruguayanska förhållanden var ovanligt korrupta och som ledde till att storgodsägaren och högerns ”starke man” Bordaberry i början av detta år installerade sig som president.

Uppmuntrade av framgångarna intensifierade Brasilien och Paraguay de anti-chilenska angreppen, nu med stöd från de alltmer högröstade gorillorna i Bolivia och Uruguay.

USAs påtryckningar

USAs agerande har varit mer diskret. På samma sätt som man försöker ”vietnamisera” kriget i Sydostasien strävar man efter att ”brasilianisera” fascismen i Latinamerika. (Se vidare sid 30) Trots enstaka övertramp är USAs regering utåt mycket återhållsam i sina kommentarer om UP. Propagandan drivs i stället främst av imperialisternas och gorillornas spökskrivare inom Chile och i grannländerna samt av de chilensare som på betald arbetstid leder anti-UP-kampanjen i utlandet. Enligt till sin natur högst osäkra med ofta upprepade rykten har cirka 1 500 CIA-agenter anlant till Chile efter presidentvalen, och att CIA var inblandat i det misslyckade kuppöversöket i oktober 1970 är klarlagt.

Mest kännbara för UP har dock USAs ekonomiska repressalier varit. Förutom åtgärder som att dra hem sina tekniker i koppargruvorna och — förmodligen — en nedpressning av kopparpriserna har på senare tid en offensiv inletts mot chilenska tillgångar i USA. Nyligen lades bl a embargo på det statliga kopparbolaget CODELCOs och det statliga industri-utvecklingsbolaget CORFOs tillgångar i New York. Ett embargo som hävdades först sedan den chilenska regeringen beslutat att omedelbart göra en avbetalning på en skuld av tveksam karaktär till ett USA-bolag. Man hotade även med att lägga beslag på chilenska flygplan som landade i USA, allt som ”pant” för utebliven kompensation vid kopparbolagens nationalisering.

Vidare har Nixon lagt fram ett lagförslag — som i praktiken redan trätt i kraft — vars innehåll är att amerikansk u-hjälp och krediter från av USA kontrollerade kreditinstitutioner i fortsättningen

⁴ Det är inte bara ökad konsumtion som har bidragit till att tömma valutarens försvinn: Kopparpriserna har också gått ner. Från att ha varit uppe i nästan 80 cent per pund i slutet av 60-talet och i genomsnitt 65 åren 1967-70 föll de till ett genomsnitt något under 50 år 1971; idag ligger de på 52-53.

skall vara strikt bundna till villkor om ”adekvat ersättning” vid nationaliseringar av nord-amerikansk egendom.

Gammal skuld — USAs effektivaste påtryckningsmedel

Det effektivaste påtryckningsmedlet USA förfogar över mot Chile är Chiles utlandsskuld, som idag uppgår till ca 4 miljarder dollar och som till stor del utgörs av lån från nordamerikanska eller av USA kontrollerade institutioner. Chile har de senaste åren betalat mellan 30 och 40 procent av sina exportintäkter i räntor och amorteringar på denna fruktansvärda skuld som Frei-regimen ådrog chilenerna för att ge monopolkapitalet kredit. De som framför allt utnyttjade krediterna var de utländska och de med utländsk kapital allierade ”inhemska” storbolagen.

I UPs deklARATIONER om att bevara ”legaliteten” ingick även löften till imperialisterna om att UP skulle respektera under föregående regimer ingångna avtal med utlandet.

Chile skall alltså fortsätta att betala, även om många frågar sig hur det skall gå till. Sedan åtskilliga månader befinner sig en chilensk delegation i Paris för att försöka förhandla sig till en frist med Chiles utländska fordringsägare; men förhandlingarna har hittills gått minst sagt kärvt. USAs motstånd — liksom för Sveriges — mot de chilenska önskemålen är kompakt. Som villkor för betalningsfristen ställer USA med allierade krav på att IMF (Internationella valutafonden) ska få kontroll över bl a den offentliga sektorns expansion, kreditgivningen och de chilenska arbetarnas löner.

”Vi åkte till Paris för att förhandla om skulden, inte om UPs program”, utbrast Allende i ett tal den 27 februari där han indignerat beskrev imperialisternas omedgörlighet i Paris; besvärjelse hjälpte dock föga, och den tredje mars steg ett par IMF-agenter av planet på Santiagos flygplats för att ”granska” den chilenska ekonomin.

IMFs närvaro i Chile är oroande. Ett av UPs oftast återkommande vallöften var att den ekonomiska politiken skulle skötas av den chilenska regeringen i samråd med arbetarna och inte av IMF i samråd med regeringen.

Det saknas alltså inte angreppspunkter för oppositionen. Yttre faktorer har försvagat UPs ställning, samtidigt som de brister och motsättningar inom UP som kortfattat har berörts ovan har skapat objektiva möjligheter för en offensiv från bourgeoisin.

Bourgeoisin i samlad offensiv

Det första, och viktigaste, är att bourgeoisin har *enats* mot UP.

Redan sommaren 1971 var den värsta splittringen överbryggad. De inblandade i det misslyckade kuppöversöket — och det var åtskilliga, bl a förre presidenten Frei — var rehabiliterade i ”liberalernas” ögon. 1 juli inträffade något som symboliskt kom att markera högerens enande: I ett fyllnadsval till parlamentet i Valparaíso ställde oppositionen för första gången upp med en gemensam kandidat gentemot UP. Stödd av den rent fascistiska gruppen ”Patria y Libertad” (”Fädernesland och frihet”) de båda extrema högerpartierna ”Partido Nacional” (PN) och ”Democracia Radical” (DR) och ”mittenpartiet” ”Democracia Cristiana” (DC) segrade oppositionens kandidat. Valet var parlamentariskt sett helt betydelselöst, men UP satsade åtskilligt på att få sin man vald. Valparaíso har alltid varit ett starkt fäste för högern och förlusten var på intet sätt sensationell, men den kom att medföra ett viktigt politiskt ställningstagande av UP: Beslutet att skjuta upp den folkomröstning som enligt planerna skulle säga ja till en upplösning av parlamentet och dess ersättande med en ”folkförsamling”.

För högern kom valet att betyda åtskilligt. Risken att förlora sitt parlament och därmed alla sina lagar var temporärt undanröjd, och vidare hade ett viktigt prejudikat skapats: Hädanefter har oppositionen i samtliga val — fyllnadsval till parlament, universitetsval, fackföreningsval m m — gått fram med gemensamma kandidater, och i inte så få fall har man enats kring rena fascister.

Möten, demonstrationer m m

Vid sidan om de etablerade högerpartierna men med deras goda minne började även ”utomparlamentariska” smågrupper, ofta av para-militär karaktär, dyka upp. Den hittills största framgången nådde dessa vid den av Fädernesland och frihet arrangerade sk ”tomma kastrullernas marsch” i Santiago i början av december förra året, då Santiagos överklass hemmafruar tågade genom staden skramlande med sina kastruller för att protes-tera dels mot livsmedels”bristen”. (I själva verket har naturligtvis Chiles folk aldrig ätit så mycket och så bra som år 1971 — konsumtionen av samtliga viktiga livsmedel steg med mellan tio och femtiofem procent) dels mot Fidel Castros förlängda besök i Chile. Batong- och hjälmförsedda medlemmar i gruppen Fädernesland och frihet kantade demonstrationen. Med batongerna och cykelkedjor gick de till attack mot misshagliga åskådare, och på kvällen och natten fortsatte fascisternas försök att provocera bråk. Byggnader antändes och ett par av vänsterns partilokaler ”röjdes”, bilar vältes m m, och hundratalet blev skadade och ett veckolångt undantagstillstånd infördes.

I mitten av december ordnade De kristliga demokraterna (DC) med stöd av den förenade högern en pampig massmanifestation på Nationalstadion. Mumier av skiftande ursprung höll vackra tal om Frihet och Demokrati, och sida vid sida med PNs, DRs och DCs flaggor vajade Fädernesland och frihets lilla otäcka, hakkorsliknande symbol.

En imponerande uppvisning i borgerlig enighet: nästan 80 000 människor ställde upp.

Främst en ideologisk kamp

Framgångarna med högerns nya taktik – gatudemonstrationer, massmöten m m — visar, att UP varken har lyckats ”alliera” sig med eller ”neutralisera” mellanskikten. Som framhållits tidigare är det på det ideologiska planet som den viktigaste kampen idag utspelas, och här har oppositionen varit överlägsen den senaste tiden. Eftersom småföretagare och liknande grupper aldrig i någon större utsträckning har integrerats i vänsterns politiska arbete så har de varit föga immuna mot den fantastiska anti-kommunistiska hetskampanj som den samlade högerpressen med stor skicklighet bedriver. Högerpressens stora trumfkort är den knapphet på varor som ibland uppstår och uppstår. Högern är dock tillräckligt slug för att inte bara utnyttja och sprida det missnöje som har ett reellt underlag; via sina tidningar och ryktesspridare försöker man även skapa brist på varor. I morgontidningen kan man t ex läsa att cigaretterna håller på att ta slut eller att apotekens lager sinar — följderna är naturligtvis, att framemot eftermiddagen har varan tagit slut på åtskilliga ställen sedan folk köpt upp stora lager.

Parallellt med försöken att misskreditera UP-regeringen pågår även sedan länge en väl koordinerad kampanj för att backa upp fasciststaterna i grannländerna. Med jämna mellanrum publiceras artiklar som kontrasterar Brasiliens lag och ordning med ”kaos” i Chile, och på nyhetsplats kan man ofta få läsa små lyriska notiser om Brasiliens ”ekonomiska mirakel” (om detta ”mirakel”, se artiklarna om Brasilien i detta nummer).

Oppositionens parlamentariska manövrer

Förutom massmedierna är *parlamentet* den av bourgeoisins institutioner som högern idag främst utnyttjar sig av. Det chilenska parlamentet har förvandlats från en tämligen betydelselös

diskussionsklubb till en viktig plattform för den militanta högern.

Högerns parlamentariska offensiv har möjliggjorts av dess enande; alla, inklusive De kristliga demokraternas ”vänsterflygel”, röstar nu med oppositionen i samtliga viktiga frågor. Taktiken har krönts med avsevärda framgångar, trots den begränsade makt konstitutionen tillerkänner parlamentet. Så tvingade t ex högermajoriteten UPs inrikesminister från socialistpartiet att avgå i början av januari: för att fälla en minister för ”brott mot konstitutionen” krävs det bara, upptäckte högern, enkel majoritet. Vidare räckte det med enkel majoritet för att skära ned det budgetförslag regeringen presenterade i början av året.

Dessa och liknande parlamentariska manövrer var naturligtvis irriterande för UP, som ideligen tvingades in i en försvarsposition. Situationen förvärrades ytterligare efter de för UP föga framgångsrika fyllnadsvalen till parlamentet den 16 januari, då den förenade högerns kandidater erövrade båda de vakanta platserna. Valresultatet bekräftade en tämligen allmän uppfattning om opinionsläget: UP hade visserligen vunnit åtskilligt jämfört med presidentvalet, men gått tillbaka sedan kommunalvalen i april.

Oppositionen intensifierar offensiven

Oppositionen, efter januarivalen övertygad om att UP skulle förlora en eventuell folkomröstning, intensifierade sin parlamentariska offensiv för att ställa konflikten mellan regering och parlament på sin spets. Den 19:e januari antog kongressen ett ”tillägg till konstitutionen”. Hela oppositionen stödde förslaget, vars centrala innehåll var att *förhindra vidare socialiseringar* utan parlamentets godkännande samt att *återlämna* ett stort antal statliga företag. Alla socialiseringar vidtagna efter den 14:e oktober 1971 — inklusive statliga uppköp av aktier på börsen — förklaras *ogiltiga*, liksom samtliga de lagar som regeringen hittills kunnat använda för att socialisera företag. Alla framtida socialiseringar måste, enligt denna konstitutionella reform, föregås av separata lagförslag för varje företag, och dessa lagförslag måste i varje enskilt fall tillställas parlamentet för godkännande.

Det är kring detta ”tillägg till konstitutionen” som den politiska striden idag främst kretsar.

Allende kommer att lägga in sitt veto mot nästan samtliga punkter.

Oppositionen hävdar nu, att i konstitutionella konflikter av detta slag är den enda utvägen en *folkomröstning*, under det att UP vidhåller att de vanliga kraven på 2/3 majoritet inom parlamentet för att förkasta ett presidentveto gäller även i detta fall, men att man är villig att hänskjuta konflikten till Konstitutionsdomstolen.

Oppositionen hotar med inbördeskrig

Ett par veckor efter antagandet av tillägget till konstitutionen författade högermajoriteten i parlamentet ett manifest, där den förkunnat att den avser att uppfatta ett eventuellt utslag från Konstitutionsdomstolen som ”ogiltigt”, och den anklagar regeringen för att förbereda ett ”grovt brott mot legaliteten och det demokratiska systemet”. Om regeringen skulle ignorera den av parlamentet antagna konstitutionsreformen kan oppositionen inte ansvara för följderna, förklarade den och tillade: ”Konsekvenserna av ett dylikt attentat mot själva grundvalarna för vårt konstitutionella system kan bli oerhört allvarliga och kan medföra *enorma lidanden och förluster* för folket i vårt land.”

Aldrig tidigare hade hotet om ett inbördeskrig uttalats så klart inom parlamentet — därtill av en majoritet. Högerns ”utomparlamentariska” grupper var ännu mer frispråkiga, och uppmanade direkt till ett störtande av regeringen. Högerpressen följde villigt upp och flitiga jämförelser

gjordes av såväl höger- som vänsterpressen med situationen år 1891, då president Balmaceda efter att mot parlamentets vilja bli försökt nationalisera de av den brittiska imperialismen ägda salpetergruvorna störtades av armén efter ett inbördeskrig som kostade drygt tiotusen människoliv. Efter att sålunda efter en massiv propagandakampanj ha försökt lägga det moraliska ansvaret för en statskupp med åtföljande ödesdigra och svårförutsebara konsekvenser på regeringen, började oppositionen att *förhandla*.

De senaste veckorna har varit fulla av försonliga uttalanden mot regeringen och oppositionen tävlar om att deklarerat sin reformvilja och önskan att göra upp ”i godo”. Bourgeoisin har många strängar på sin lyra. När det gäller att hota släpper man fram Fädernesland och frihet, Nationalpartiet och förre presidenten Frei och när det gäller att förhandla låter man den populistiska och reformistiska vänsterflygeln inom DC komma till tals för att förvirra motståndaren och för att hålla så många dörrar öppna som möjligt.

Ny massmobilisering inom UP

Samtidigt pågår en ansenlig massmobilisering inom UP. För första gången på länge har massorna gått till offensiv — om man nu kan tala om en defensiv offensiv — och under paroller som ”stoppa fascismen” och ”nej till mumiernas parlamentariska intriger” har främst arbetarna vid de förstatligade företagen och de som står i tur att förstatligas mobiliserats för att försvara och utvidga ”el area social”.

Även inom regeringen tycks en radikaliserings väg — så har t ex ekonomiministern Pedro Vuskovic utvecklat en enorm aktivitet den senaste tiden: På i stort sett egen hand — men med nästan hela UPs stöd — har den outtröttlige Vuskovic kuskat omkring i Santiago och hållit tal och avslöjat en rad hamstrare, spekulanter och andra sabotörer inom små och stora företag. Den av Vuskovic anförda offensiven har bli lett till att de basorganisationer som bildades efter valet för att hålla efter kapitalisternas ekonomiska brott har vitaliserats. Högerpresens skrivelser om varubristen har däremot tappat en del av sin forna gnista i takt med att avsevärda lager av undagömda varor fiskas fram ur små- och storbourgeoisins gömmor.

Socialistpartiets bedömningar

Som tecken på att delar av UP radikaliserats kan man även ta det för internt bruk avsedda politiska dokument som socialistpartiets centralkommitté nyligen utarbetat. Ett par formuleringar ur detta dokument kan antyda några av socialistpartiets bedömningar:

”Endast de reformer som härrör från massaktioner har en revolutionär potential. De reformer i basen och överbyggnaden som den centrala administrationen vidtar tenderar ofrånkomligen att deformera den revolutionära processen och medföra att staten förvandlas till en reformistisk, byråkratisk och paternalistisk stat ...

Den borgerliga statsapparaten duger inte att bygga socialismen med — det är nödvändigt att förstöra den...

För att gå till offensiv, för att på alla områden kunna utkämpa slag mot imperialismen, bourgeoisin och fascismen, behöver vi ett enda stort parti, ett marxist-leninistiskt parti, ett proletärt, revolutionärt parti ...”

Chiles väg ...

Bilden är ganska oklar. Utgången av den ”konstitutionella konflikten” kommer förmodligen att bli avgörande för UPs politiska linje den närmaste tiden; om massmobiliseringen fortsätter att

utvecklas som den gjort de senaste veckorna är det troligt, att UPs ledning insisterar på att nästan fullständigt avfärda mumiernas ”reform” i förlitan på att högern inte är tillräckligt enig och stark för att våga sig på några militära äventyr. Men UPs handlingsutrymme är smalt idag, och än smalare kan det bli om den av många inom kort förutsedda valutakrisen inträffar. Stödet från den numerärt ganska lilla organiserade arbetarklassen är otillräckligt för en ny offensiv, och till höger finns en slagkraftig bourgeoisi med alla sina institutioner intakta och som dessutom har lyckats mobilisera grupper inom mellanskikten och t o m inom ”trasproletariatet”.

Till vänster finns MIR, som framför allt på landsbygden men även i storstädernas slumområden vinner terräng; avsevärda inbrytningar har även gjorts inom de av UP-partierna traditionellt nästan hundra procentigt dominerade fackföreningarna inom industrin. Inför en successiv socialdemokratisering av UP med fortsatta eftergifter till höger kommer MIR sannolikt att öka sitt inflytande ytterligare och även skärpa sin redan idag mycket kritiska hållning mot regeringen; en total brytning — eventuellt utlöst av att regeringen i någon förhandlingsuppgörelse med oppositionen förbinder sig att vidtaga vissa repressiva åtgärder mot MIR är en möjlighet som inte förefaller alltför avlägsen.

Om däremot UP går till offensiv och via en intensifiering av massmobiliseringen bland alla exploaterade skikt enligt de linjer som främst socialistpartiet skisserat är det möjligt att framgångarna från det första året kan upprepas: Det totala stödet kan ökas, med MIRs och massornas hjälp kan tyngdpunkten förskjutas åt vänster och initiativet återerövas.

Då — men först då — tror jag att imperialismen och den chilenska bourgeoisin har reell anledning att känna sig hotade.

Mer om Chile

Bakgrund:

[Kapitalism och underutveckling i Chile](#) (1970)

Artikelsamlingar och skrifter

[Chile - den kommande konfrontationen](#) (1973)

[Chile: klasskamp och strategi 1970-73](#) (FK 1974)

[Tidskriften Kommunist om Chile](#) (1974)

Tor Sellström: [Om Pinochets Chile](#) (1974-75)

[Latinamerika: Vänd nederlagen till seger](#) (RMF 1975)

[UP i Chile - gamla illusioner och nya](#), artiklar och dokument om Chile (KAF 1976)

[Tidskriften Fjärde internationalen om Chile](#). (1973-76)

Böcker:

Brun m fl: [Fallet Chile. Om möjligheten av en fredlig övergång till socialismen](#) (1974)

Tor Sellström: [Massmobilisering och folkmakt i Chile 1970-1973](#) (1975)